

БОРОТЬБА З ШАХРАЙСТВОМ У СФЕРІ ОСВІТИ

Юридичні документи

Рекомендація CM/Rec(2022)18 та
пояснювальний меморандум

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

БОРОТЬБА З ШАХРАЙСТВОМ У СФЕРІ ОСВІТИ

Рекомендація CM/Rec(2022)18,
ухвалена Комітетом Міністрів Ради
Європи 13 липня 2022 року, та
пояснювальний меморандум

Рада Європи

Французька версія:

*Lutte contre la fraude dans l'éducation (Recommandation
CM/Rec(2022)18 et expose des motifs)*

ISBN 978-92-871-9280-6

ISBN 978-92-871-9282-0 (PDF)

Відтворення текстів цієї публікації дозволяється тільки за умови цитування її повної назви та посилання на джерело, тобто Раду Європи. Якщо ці тексти публікуються з комерційною метою чи перекладаються однією з неофіційних мов Ради Європи, просимо звертатися за електронною поштою publishing@coe.int.

Оформлення обкладинки: Відділ підготовки документів та публікацій (SPDP), Рада Європи

Рада Європи

F-67075 Страсбург Седекс

(Strasbourg Cedex)

<http://book.coe.int>

ISBN 978-92-871-9279-0

ISBN 978-92-871-9281-3 (PDF)

© Рада Європи, грудень 2022 р. Надруковано в Раді Європи

Переклад публікації здійснено проєктами Ради Європи «Посилення соціального захисту в Україні» та «Підтримка реформування законодавчої бази щодо національних меншин та зміцнення стійкості національних меншин і ромів в Україні»

Зміст

РЕКОМЕНДАЦІЯ СМ/REC(2022)18	5
Прембула	5
Додаток до Рекомендації СМ/Rec(2022)18	8
ПОЯСНЮВАЛЬНИЙ МЕМОРАНДУМ	16
I. Передумова для Рекомендації	16
II. Зауваження щодо положень Рекомендації	22
Додаток до Рекомендації СМ/Rec(2022)18	24

Рекомендація CM/Rec(2022)18

Комітету міністрів державам- членам щодо боротьби з шахрайством у сфері освіти

*(Ухвалено Комітетом міністрів 13 липня 2022 року
на 1440-му засіданні заступників міністрів)*

Преамбула

Комітет міністрів, відповідно до положень Статті 15.b Статуту Ради Європи (ETS) № 1,

Враховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами, і що ця мета може бути досягнута, зокрема, спільними діями в питаннях освіти та культури;

Враховуючи, що боротьба з шахрайством у сфері освіти та сприяння етиці, прозорості та доброчесності в освіті є відповідальністю органів державної влади;

Беручи до уваги:

- Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (ETS № 5) та Протокол до неї (ETS № 9), зокрема статтю 2 останнього щодо права на освіту;
- Європейську культурну конвенцію (ETS № 18);
- Європейську соціальну хартію (переглянуту) (ETS № 163);
- Конвенцію про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (ETS № 165, Лісабонської конвенції про визнання);

- Заключну декларацію 24-ї сесії Постійної конференції міністрів освіти Ради Європи, які зустрілися в Гельсінкі 26 і 27 квітня 2013 року;
- Рекомендацію [CM/Rec\(2007\)6](#) Комітету міністрів державам-членам щодо громадської відповідальності за вищу освіту та дослідження;
- Рекомендацію [CM/Rec\(2012\)7](#) Комітету міністрів державам-членам щодо відповідальності органів державної влади за академічну свободу та інституційну автономію;
- Рекомендацію [CM/Rec\(2012\)13](#) Комітету міністрів державам-членам щодо забезпечення якісної освіти, та зазначаючи, що етика, прозорість та доброчесність є передумовами для досягнення високої якості в освіті;
- Рекомендацію [CM/Rec\(2019\)9](#) Комітету міністрів державам-членам щодо виховання культури етики в педагогічній професії;
- Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)/Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо забезпечення якості у сфері транскордонної вищої освіти (2005);
- Міжнародний пакт Об'єднаних Націй про економічні, соціальні та культурні права (1966);
- Рекомендацію [CM/Rec\(2014\)7](#) Комітету міністрів державам-членам щодо захисту викривачів та Рекомендацію Парламентської асамблеї 2162 (2019) «Покращення захисту викривачів по всій Європі», а також відповідь на цю рекомендацію, ухвалену Комітетом міністрів;

Пам'ятаючи про розвиток освітньої сфери та появу нових форм кваліфікацій, у тому числі атестації вищими навчальними закладами, закладами професійно-технічної освіти або іншими надавачами послуг та представниками галузей промисловості;

Враховуючи, що держави-члени несуть відповідальність за організацію та зміст їх систем освіти відповідно до національного законодавства, нормативно-правових актів, компетенцій, практик та міжнародних угод;

Враховуючи, що шахрайство у сфері освіти існувало завжди, проте розвиток нових технологій сприяв поширенню цього явища;

Враховуючи, що ці технології також можуть бути використані для протидії шахрайству у сфері освіти та сприянню етиці, прозорості та доброчесності в освіті;

Враховуючи, що шахрайство у сфері освіти є загрозою для:

- права на якісну освіту як на національному, так і на міжнародному рівнях, а також рівних можливостей для навчання і захист усіх громадян;
- довіри щодо якості, справедливості та професіоналізму систем і закладів освіти кожної держави-члена, а отже до прозорості, забезпечення якості, міжнародної мобільності студентів та працевлаштування;
- економіки кожної держави-члена;
- довіри до регульованих професій, включаючи медичний сектор, а також зайнятість на державній службі в кожній державі-члені;
- міжнародної репутації кожної держави-члена та довіри до її демократичної системи, національної та громадської безпеки, а також до механізмів взаємного визнання ступенів та кваліфікацій;

Переконавшись у необхідності європейської відповіді та вирішення цього явища;

Переконавшись у необхідності мати всеосяжний міжнародний документ щодо боротьби з шахрайством у сфері освіти та сприяння етиці, прозорості та доброчесності в освіті,

1. Рекомендує урядам держав-членів відповідно до описаних в додатку визначень та дій, і при цьому поважаючи їх конституційні структури, національний та місцевий контексти і системи освіти:

- i. ефективно розвивати, просувати та заохочувати якісну освіту шляхом усунення на своїй території та, наскільки це можливо, на транснаціональному рівні заходів та діяльності, що сприяють шахрайству у сфері освіти;
- ii. вживати необхідних заходів для захисту учнів, студентів, наукових співробітників та персоналу на усіх рівнях освіти від організацій та приватних осіб, які займаються маркетингом та просуванням освітніх послуг, які вважаються шахрайством, шляхом використання Інтернету, соціальних мереж, реклами та інших засобів;
- iii. забезпечити підтримку для здійснення превентивних та захисних заходів навчальними закладами та відповідними зацікавленими сторонами у сфері освіти та працевлаштування, культури рівних можливостей на усіх рівнях та у всіх секторах освіти й навчання, а також при переході між цими секторами;
- iv. стежити за технологічними розробками, які можуть доповнити перелік видів діяльності, що вважаються шахрайством у сфері освіти;

- v. сприяти міжнародному співробітництву та взаємному навчанню у цій сфері за допомогою платформи Ради Європи з етики, прозорості та доброчесності в освіті (ETINED);
 - vi. забезпечити переклад Рекомендації на офіційну(-і) мову(-и) відповідних країн та її широке розповсюдження;
2. Зобов'язується стежити за виконанням цієї Рекомендації впродовж п'яти років після її ухвалення.

Додаток до Рекомендації [CM/Rec\(2022\)18](#)

1. Мета та сфера застосування

Мета цієї Рекомендації полягає в наданні допомоги державам-членам у боротьбі з шахрайством і сприянні етиці, прозорості та доброчесності у сфері освіти, а отже допомоги із забезпеченням права на освіту для усіх здобувачів.

Усі заходи, що містяться в цій Рекомендації, застосовуються до доступу до освіти та усіх рівнів і форм освіти, від дошкільної до вищої, включаючи професійно-технічну освіту та професійну підготовку, навчання протягом усього життя та навчання для дорослих, що забезпечується всіма навчальними закладами – будь то державні, приватні, комерційні або некомерційні – фонди або будь-яка інша визнана форма навчального закладу.

У Рекомендації наголошується на відповідальності державних органів влади та/або професійних органів і приватних організацій та компаній щодо сприяння принципів етики, прозорості та доброчесності в освіті та щодо розв'язання питання шахрайства у сфері освіти.

2. Визначення

Для цілей цього тексту нижче перераховані основні терміни, що стосуються шахрайства у сфері освіти.

«Етичні кодекси» є вираження морально-етичних цінностей і принципів, які служать для розвитку та підтримки етики освітнього процесу на усіх рівнях та у всіх аспектах. Ґрунтуючись на основних цінностях Ради Європи, вони спрямовані на сприяння демократії, прав людини та верховенства права і відображають тверду та ефективну прихильність до рівності, справедливості та інклюзії в освіті.

«Принципи ETINED» — принципи та цінності, розроблені платформою Ради Європи з етики, прозорості та доброчесності в освіті (ETINED) відповідно до свого мандату, який ґрунтується на концепції, що якісної освіти можна досягнути, а шахрайство у сфері освіти ефективно вирішити лише за умови, що усі відповідні верстви суспільства повністю дотримуються ряду основних етичних принципів, як у суспільному так і професійному житті, покладаючись на правові норми та структури. Мандат ETINED спрямований на розвиток та підтримку культури демократії та участі на основі принципів етики, прозорості та доброчесності в освіті.

«Шахрайство у сфері освіти» — поведінка чи дія, що відбуваються у сфері освіти, спрямовані на обман та отримання несправедливої вигоди. Сюди відносяться: (i) діяльність «фабрик дипломів», «фабрик акредитацій», «фабрик віз», «фабрик письмових робіт» та «банків письмових робіт», визначення яких наведені нижче; (ii) видавання себе за іншу особу шляхом повного чи часткового виконання роботи або оцінювання, що вимагається в межах програми замість зарахованого здобувача освіти; (iii) незаконне або неправомірне використання справжніх документів; (iv) плагіат; (v) виготовлення або використання підроблених, шахрайських документів або таких, що містять плагіат; і (vi) пропонування невизнаних або неакредитованих кваліфікацій з метою введення в оману іншої особи.

«Шахрайські надавачі освітніх послуг» включають «фабрики акредитацій», «фабрики дипломів», «фабрики письмових робіт», «банки письмових робіт» та «фабрики віз», що працюють окремо або є частиною більших підприємств.

«Фабрика акредитацій» — установа чи організація (будь-якої організаційно-правової форми), яка не є визнаною національними компетентними органами та не має дозволу за законом будь-якої держави-члена на надання акредитації для освітніх програм чи видачі ступенів, і яка спрямована на введення в оману роботодавців, студентів чи суспільства.

«Фабрика дипломів» (також відома як «фабрика ступенів») — установа чи організація, яка не є визнаною національними компетентними органами чи організаціями такою, що має акредитацію чи дозвіл за законом будь-якої держави-члена на видачу ступенів чи кваліфікацій, і метою якої є видача ступенів або кваліфікацій шляхом введення в оману.

«Фабрика письмових робіт» (або надавач шахрайських послуг з написання студентських робіт) — організація або фізична особа, як правило присутня в Інтернеті, яка укладає договори зі студентами чи їхніми представниками щодо виконання, повністю або частково, однієї або більше студентських робіт (зокрема, рефератів, проєктів, дипломних робіт та дисертацій) для отримання фінансової вигоди, незалежно від плагіату в такій роботі, що є однією з форм академічної недоброчесності. Задля уникнення сумнівів термін «фабрика письмових робіт» не включає послуги репетиторів, які законно працюють в межах національного законодавства чи нормативних актів.

«Банк письмових робіт» — організація або фізична особа, в якій студенти можуть придбати готові письмові роботи на теми, які стосуються їх навчання.

«Фабрика віз» — установа чи організація (будь-якої організаційно-правової форми), яка не визнана навчальним закладом ні національними компетентними органами, ні законом будь-якої держави-члена, і яка видає себе за такий заклад з метою обійти міграційне законодавство шляхом надання підтримки при подачі заяв на отримання віз або інших дозволів, які дозволяють студентам перебувати, навчатися, працювати або отримувати доступ до державних коштів у певній державі-члені чи групі держав-членів (наприклад, в Шенгенській зоні) в межах загальної візової схеми.

«Зацікавлені сторони у сфері освіти» — шкільні вчителі, викладачі у вищих навчальних закладах або інших закладах післяшкільної освіти, учні та студенти на усіх рівнях освіти, батьки, опікуни чи ті, хто піклуються про учнів та студентів, роботодавці, керівники та менеджери в межах системи освіти та у всіх секторах освіти й навчання в контексті формального та/або неформального процесу навчання, представники конференцій керівників закладів та подібних органів, відповідні державні посадові особи, представники профспілок, політичні лідери та представники ширших верств громадянського суспільства.

«Плагіат» означає використання роботи, ідей, змісту, структур чи зображень без належного зазначення авторства або оригінального джерела, особливо коли від роботи очікується унікальність. Термін «сплагіачений» застосовується до відповідних ідей, змісту, структур чи зображень.

«Кваліфікації» — усі форми сертифікації від компетентного органу, які підтверджують успішне завершення освітньої програми, включаючи

сертифікати від надавачів послуг, професійних і трудових організацій та асоціацій. Цей термін стосується нових форм сертифікації, які можуть виникнути в майбутньому.

Оскільки технології постійно розвиваються, перелік термінів та визначень, що стосуються шахрайства у сфері освіти, не є вичерпним і повинен підлягати регулярному перегляду.

3. Підвищення рівня обізнаності та інформування

Держави-члени повинні забезпечити, що принципи ETINED послідовно просуваються усіма навчальними закладами та серед усіх зацікавлених сторін у сфері освіти, і що системи освіти повинні встановлювати однакові стандарти якості та етики для всіх установ, незалежно від їхнього офіційного статусу в системах національної освіти. Це досягається шляхом вжиття відповідних заходів для надання інформації та підвищення обізнаності щодо запобігання шахрайству у сфері освіти та, шляхом поєднання, в теорії та на практиці, забезпечення якості та інших відповідних регуляторних механізмів з метою сприяння етиці, прозорості та доброчесності в освіті на усіх рівнях відповідно до національного законодавства.

Держави-члени повинні забезпечити рекомендації щодо того, як запобігати шахрайству у сфері освіти та сприяти етиці, прозорості і доброчесності в освіті серед усіх навчальних закладів, учнів і студентів – та їх представників – на усіх рівнях, а також серед професійних організацій та інших зацікавлених сторін у сфері освіти.

4. Професійна підготовка

Держави-члени повинні вживати належних заходів для забезпечення адекватної підготовки на постійній основі щодо запобігання шахрайству у сфері освіти та щодо сприяння етиці, прозорості та доброчесності усіх фахівців у секторах освіти, підбору персоналу та працевлаштування.

5. Плагіат та використання документів і матеріалів, що містять плагіат

Для протидії плагіату та використанню робіт, що містять плагіат, навчальні заклади повинні надавати підтримку учням, студентам, дослідникам і персоналу для розвитку відповідних навичок критичного мислення, академічного письма та дослідження відповідно до різних етапів навчання в межах систем освіти кожної держави-члена, таким

чином забезпечуючи обізнаність щодо шахрайства у сфері освіти та посилюючи захист від нього. Усі навчальні програми, незалежно від того, чи вони передбачені законом, повинні приділяти велику увагу формуванню впевненості студентів у їхніх академічних здібностях та запобіганню діяльності, яка вважається шахрайством у сфері освіти.

Держави-члени повинні вживати заходів в межах своїх національних законодавчих баз для забезпечення, наскільки це практично можливо, що навчальні заклади забороняють та викорінюють за допомогою внутрішніх правил шахрайство у сфері освіти у вигляді плагіату та зловживання матеріалами, достовірність яких неможливо перевірити, та матеріалами, що містять плагіат чи фальсифікації, під час призначення та підвищення викладачів, вчителів та інших працівників освіти.

Держави-члени повинні вживати заходів на національному чи інституційному рівнях щодо впровадження та розробки технічних рішень для виявлення шахрайства у сфері освіти, зокрема, з огляду на зростання надання можливостей дистанційного навчання та оцінювання.

6. Реклама та сприяння шахрайству у сфері освіти

Держави-члени повинні відповідно до національного законодавства вживати заходів щодо заборони рекламування та сприяння шахрайських освітніх послуг у друкованому вигляді або через онлайн ЗМІ, зокрема, через соціальні мережі та інтернет.

7. Правові бази, закони та практики

Держави-члени повинні вживати усіх необхідних та належних заходів для використання існуючого законодавства, керівних принципів чи практик з метою викорінення шахрайства у сфері освіти та діяльності шахрайських надавачів освітніх послуг. Вони також повинні розглянути впровадження нового законодавства чи політичних заходів, за потреби, та заохочувати усі навчальні заклади ухвалити положення, що відповідають такій меті. При цьому держави-члени та освітні або навчальні організації повинні вживати належних заходів для захисту прав учнів, студентів, дослідників та персоналу.

8. Етичні кодекси

За допомогою національного законодавства та/або інституційних норм держави-члени та навчальні заклади повинні створити чіткі етичні

кодекси на основі принципів ETINED, які регулюють усі аспекти освіти, що зазнають впливу шахрайства, зокрема, управління, менеджмент та кадрові ресурси. Законодавство або нормативні акти повинні забезпечувати чесний процес виконання етичних кодексів.

9. Термінологія у сфері освіти

Задля викорінення усіх форм введення в оману шахрайськими надавачами освітніх послуг держави-члени повинні вживати будь-яких необхідних заходів відповідно до їхньої національної законодавчої бази, щоб забезпечити ефективний захист усієї відповідної термінології та перекладів такої термінології від неправомірного використання та спотворення в межах їхніх систем освіти, звертаючи особливу увагу на інституційні та вчені звання і номенклатуру ступенів та кваліфікацій.

Держави-члени повинні фіксувати, періодично оновлювати та надавати у відкритому доступі актуальні дані та інформацію про заклади, які визнані або акредитовані надавачами освітніх послуг в межах їхніх систем освіти. Крім того, держави-члени повинні публікувати в національному законодавстві точну та достовірну інформацію про визнання ступенів та кваліфікацій, зокрема, за потреби, ступенів державного та/або міжнародного статусу.

10. Охорона здоров'я, безпека та освіта майбутніх поколінь

Держави-члени повинні вживати усіх належних заходів для захисту суспільства від шахрайства у сфері освіти шляхом забезпечення достовірності та доброчесності академічних та/або професійних кваліфікацій та здобутків, що мають прямий чи опосередкований вплив на здоров'я, безпеку та фізичний, психічний і соціально-економічний добробут теперішнього та майбутніх поколінь.

11. Викривачі

Держави-члени та навчальні заклади повинні забезпечити свободу порушення питань, пов'язаних із шахрайством у сфері освіти та академічною доброчесністю, шляхом надання для цього справедливого процесу на додаток до захисту викривачів згідно з відповідним національним законодавством. Вони також повинні забезпечити справедливий та неупереджений процес для осіб та організацій, обвинувачених у шахрайстві у сфері освіти.

12. Використання цифрових рішень

Держави-члени повинні вживати усіх необхідних заходів для забезпечення доступності та цілісності даних, що стосуються студентів, кваліфікацій та ступенів, за допомогою цифрових рішень, які відповідають законам про конфіденційність, зокрема, захищених цифрових записів для використання студентами та безпечного документообігу. Якщо це технічно можливо, вони також повинні надавати прості, доступні та багатомовні послуги перевірки справжності дипломів та професійних сертифікатів.

Держави-члени повинні дослідити потенціал існуючих цифрових інструментів і, якщо можливо, запровадити нові технології з метою викорінення усіх форм шахрайства у сфері освіти та діяльності надавачів шахрайських освітніх послуг.

13. Дослідження

Держави-члени повинні сприяти та заохочувати проведення досліджень щодо шахрайства у сфері освіти, щоб вивчити його причини та наслідки, ефективність заходів, вжитих для запобігання та/або боротьби з ним, а також співпрацювати з особами, організаціями та державами-членами, які проводять міжнародні дослідження у цій сфері.

14. Міжнародне співробітництво

Держави-члени повинні співпрацювати у боротьбі з шахрайством у сфері освіти та кримінально-процесуальному переслідуванні правопорушень або в будь-яких інших формах правового захисту, щоб будь-яку організацію чи суб'єкта, що повністю чи частково веде свою діяльність на території держави-члена, можна було переслідувати або іншим чином притягнути до відповідальності за надання послуг, пов'язаних із шахрайством у сфері освіти; це застосовується навіть до випадків, коли надання таких послуг або укладення договору про такі послуги відбувається повністю за межами відповідної держави-члена, і передбачена організацією або суб'єктом вигода чи перевага має бути одержана деінде.

Крім того, держави-члени повинні співпрацювати в межах міжнародних зусиль щодо припинення діяльності шахрайських надавачів освітніх послуг, які функціонують на їх територіях та за їх межами, зокрема, тієї діяльності, яка доступна через інтернет або здійснюється за допомогою

інших засобів на їх територіях, але походить з іншого місця. Ця мета досягається за допомогою моніторингу національної та транснаціональної діяльності, обміну інформацією та співробітництва, зокрема, правоохоронних заходів через правоохоронні органи. Держави-члени беруть на себе зобов'язання щодо обміну інформацією через існуючі міжнародні механізми.

15. Збір даних

Задля стимулювання та підтримки міжнародного співробітництва у питаннях запобігання шахрайству у сфері освіти та забезпечення звітування і порівняльних досліджень держави-члени повинні сприяти та заохочувати систематичний збір статистичних даних про діяльність шахрайських надавачів освітніх послуг у відповідному форматі, що встановлюється Радою Європи.

16. Моніторинг

Держави-члени повинні створити систему моніторингу шахрайства у сфері освіти та діяльності шахрайських надавачів освітніх послуг. Вона повинна включати звітування від навчальних закладів та інших зацікавлених сторін у сфері освіти перед призначенням агентством із забезпечення якості, інститутом омбудсмана або іншим центральним органом, створеним згідно з національним законодавством, з особливою увагою до ролі офісів ENIC/NARIC (Європейська мережа інформаційних центрів у європейському регіоні/Національних інформаційних центрів з академічного визнання у Європейському Союзі) в кожній державі-члені та їхніх мереж, а також ролі Комітету Лісабонської конвенції про визнання.

17. Оцінювання та огляд

Держави-члени повинні регулярно оцінювати стратегії та політики, ухвалені ними у зв'язку з цією Рекомендацією, і належним чином адаптувати їх. Держави-члени повинні оприлюднювати результати таких оцінювань на платформі ETINED. За потреби вони можуть запитувати Радю Європи та платформу ETINED про допомогу.

Пояснювальний меморандум

I. Передумова для Рекомендації

Наразі у всьому світі існує проблема шахрайства у сфері освіти — явища, що впливає на усі держави-члени та усі рівні освіти. У загальному описі «порушення академічної етики» шахрайство у сфері освіти варіюється від плагіату фізичними особами — що може вважатися навмисним або ненавмисним порушенням авторського права — та кримінальних правопорушень, що полягають у видачі себе за іншу особу або викраденні особистих даних, до діяльності організацій, які просувають «фабрики письмових робіт» (також відомі як шахрайські «послуги написання студентських робіт» або «послуги написання академічних робіт»), «фабрики віз», «фабрики акредитацій» та «фабрики дипломів», з наміром ввести в оману. Метою цієї Рекомендації є допомога у боротьбі з організованим шахрайством у сфері освіти за допомогою цілеспрямованих національних та міжнародних дій, оскільки така діяльність виходить за межі державних кордонів. Тут відображене спільне бажання держав-членів розв'язати серйозні питання, пов'язані з академічною доброчесністю.

Фабрики письмових робіт мають складні бізнес-моделі й отримують дохід від пропонування студентам готових письмових робіт або робіт чи дисертацій на замовлення різними мовами, досить часто в обхід технологій виявлення плагіату та, як не дивно, зі складним процесом забезпечення якості задля отримання належного «співвідношення ціни та якості». Висновки рецензованих досліджень щодо бізнес-процесів у фабриках письмових робіт припускають використання достатньо складної технології; автори робіт можуть знаходитися в будь-якому місці, де є доступ до інтернету. Якщо держави-члени прийняли законодавство для вирішення таких зловживань, може бути складно виявити та переслідувати правопорушників.¹ Насправді саме по собі законодавство навряд чи забезпечить повне розв'язання проблеми; увагу варто

¹ Хорошим орієнтиром для результатів досліджень є <https://edintegrity.biomedcentral.com>.

приділити альтернативам, зокрема, програмам підвищення обізнаності громадськості. Як і в інших сферах, соціальні мережі можна використовувати позитивним чином для просування академічної доброчесності; з іншого боку, ними можуть зловживати для просування шахрайства у сфері освіти, а тому міжнародна спільнота повинна працювати з соціальними медіаплатформами для боротьби з таким зловживанням.

Фабрики дипломів, які ведуть діяльність з різних країн подібно до фабрик письмових робіт, інколи ховаються за іншим законним бізнесом, пропонують нічого не варті кваліфікації людям, які мають намір здобути шахрайські академічні досягнення для власної вигоди, або довірливим студентам, введеним в оману рекламними матеріалами в інтернеті, що створюють враження кваліфікацій, які легко здобути, але які насправді є шахрайськими. Такий бізнес «функціонує суто заради грошей — від вступних внесків, преміальних телефонних ліній, вартості за курс та присудження «ступеню життєвого досвіду» — і при цьому забезпечує шахраїв засобами для отримання правдоподібних ступенів та пов'язаної документації від неакредитованих закладів».² Деякі фабрики дипломів також створили незнані органи з акредитації (фабрики акредитацій) та/або неправдиво заявляють про визнання Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО), Радою Європи або іншими органами. Хоча більшість держав-членів забороняють присуджувати незнані кваліфікації на національній основі, і попри існування ефективного механізму обміну інформацією про визнання та акредитацію, фабрики дипломів функціонують на задньому плані, часто перекручуючи свій статус шляхом набуття назв, схожих до тих, що носять легітимні заклади. Є також приклади вебсайтів, які пропонують підроблені дипломи із назвами легітимних закладів.

Створення підробок офіційних документів не є чимось новим; опубліковане в європейських архівах у 2021 році дослідження свідчить про те, що така практика датується щонайменше 10-м століттям.³ Тривалий та складний процес створення правдоподібних документів вручну на сьогодні замінює робота інтернет-фальсифікаторів, які за певну плату можуть швидко надати диплом будь-якого виду або іншу кваліфікацію. Зазвичай такі надавачі намагатимуться зняти з себе

² Перевірка даних про ступінь вищої освіти (HEDD) (2017): «Поради та рекомендації щодо шахрайства у сфері освітніх ступенів», <https://luminare.prospects.ac.uk/tag/reports>.

³ Роуч Л. (2021), *Підробка і пам'ять наприкінці I тисячоліття*, Видавництво Принстонського університету, Нью-Джерсі (Roach L. (2021), *Forgery and memory at the end of the first millennium*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey).

відповідальність, використовуючи подібні формулювання: «Хоча продукція, яку ми надаємо, виглядає дуже правдоподібно, вона призначена для використання лише як сувенір». Проте очевидно, що люди не платитимуть тисячі євро, аби отримати сувенірні свідоцтва.

Шахрайські надавачі освітніх послуг фізично знаходяться в географічному районі Ради Європи та в інших країнах або вони можуть існувати лише віртуально, тому міжнародне співробітництво у боротьбі з ними має важливе значення. Їх діяльність з часом зросла, особливо завдяки доступності інтернету та просування через соціальні мережі.

Поступовий та, ймовірно, постійний перехід до дистанційного навчання, прискорений наслідками пандемії Covid-19, створює підвищений ризик шахрайства у сфері освіти.

Шахрайство у сфері освіти вважається загрозою не просто для справжності кваліфікацій, незалежно від того, чи вони засвідчені паперовими дипломами чи цифровими обліковими даними. Вважається, що воно впливає на міжнародну репутацію кожної держави-члена, зокрема, на довіру до їхніх систем освіти, і, відповідно, на міжнародну мобільність студентів. Особи, які здобувають кваліфікації шахрайським шляхом або мають шахрайські кваліфікації, можуть видавати себе за власників справжніх кваліфікацій, що дозволяє їм обійти міграційні обмеження, працевлаштуватися шахрайським шляхом або провадити діяльність у професійних сферах, таким чином створюючи загрозу національній та громадській безпеці. Такі сфери включають, але не обмежуються, кваліфікаційний ступінь в медицині та професіях, дотичних до медицини та соціальної допомоги, інженерії, архітектури, інформаційних технологій та сільського господарства. Крім того, володіння шахрайськими кваліфікаціями нижчого рівня дозволяє працювати у таких сферах, як догляд за дітьми, порятунок життя та суміжних областях, або за професіями, які передбачають особливу небезпеку для життя людини, таким чином створюючи ризики для суспільства в цілому. Роботодавцям складно ідентифікувати шахрайські документи, і є чимало прикладів виявлення працевлаштування некваліфікованих працівників у різних сферах. Придбання шахрайських кваліфікацій на будь-якому рівні живить злочинні організації, зменшує цінність освіти та досягнень, підриває меритократію та винагороджує обман і несправедливість. «Індустрія шахрайських дипломів» зазвичай пропонує пакет послуг, зокрема, документи, що посвідчують особу, як-от свідоцтва про народження, паспорти та посвідчення водія. Таким чином,

зусилля щодо викорінення такої діяльності шляхом міжнародного співробітництва мають очевидні переваги.

Обізнаність про таку діяльність відображена у навчальній програмі Ради Європи, про що свідчить Рекомендація [CM/Rec\(2012\)13](#) Комітету міністрів державам-членам щодо забезпечення якісної освіти. Шахрайство у сфері освіти можна відрізнити від ширшої проблеми корупції у сфері освіти, проте твердження, що «корупція є реальною або потенційною проблемою у всіх країнах і для усіх видів та рівнів освіти», як зазначено у пояснювальному меморандумі до цієї рекомендації, також стосується шахрайства у сфері освіти. Чіткий політичний мандат щодо боротьби з шахрайством у сфері освіти та корупцією був наданий у Заключній декларації Постійної конференції міністрів освіти Ради Європи з управління та якості освіти, що відбулася у Гельсінкі 26 та 27 квітня 2013 року, у якій було вказано «Комітету міністрів доручити Керівному комітету з питань освітньої політики і практики (CDPPE)⁴ [...]»: 21.1. створити загальноєвропейську платформу обміну інформацією та передовими практиками з питань етики та доброчесності в освіті з особливою увагою до боротьби з корупцією та шахрайством у сфері освіти та до досліджень з метою просування «Гельсінського порядку денного для якісної освіти в Європі».

Зокрема, така платформа зосереджувалася б на:

- позитивних кодексах поведінки як доповнення до законодавства про боротьбу з корупцією та шахрайством для фахівців, які активно працюють у сфері освіти та досліджень;
- нарощуванні потенціалу усіх учасників;
- підтримці структур (агентств з акредитації або забезпечення якості);
- обміні передовими практиками щодо чесності та прозорості;
- розвитку культури демократії та участі на основі прозорості, чесності та рівноправ'я.

Таким чином, Рекомендація [CM/Rec\(2022\)18](#) щодо боротьби з шахрайством у сфері освіти є безпосереднім виконанням цього мандату та впливає з роботи платформи Ради Європи з питань етики, прозорості та доброчесності у сфері освіти (ETINED), створеної в межах продовження Міністерської конференції в Гельсінкі.

⁴ Керівний комітет з питань освітньої політики і практики (CDPPE) було перейменовано в Керівний комітет з питань освіти (CDEDU) у січні 2022 року.

Платформа ETINED є мережею спеціалістів, призначених 50 державами-учасницями Європейської культурної конвенції (ETS № 18). Її було запущено на 7-му Форумі у Празі під назвою «На шляху до загальноєвропейської платформи з етики, прозорості та доброчесності в освіті» у жовтні 2015 року, а представники зустрічалися раз на рік для нагляду за роботою Ради Європи у цій сфері та оцінювання прогресу.

Мандат платформи ETINED ґрунтується на припущенні, що питання, які стосуються етики, прозорості та доброчесності є неодмінною передумовою для якісної освіти. Таким чином, ефективно боротися з шахрайством у сфері освіти можна лише за умови, що усі відповідні верстви суспільства повністю дотримуватимуться основних позитивних етичних принципів у суспільному та професійному житті, а не покладатимуться виключно на регуляторні заходи, якими б важливими вони не були. Платформа ETINED пропонує заснований на принципах підхід до етики, прозорості та доброчесності у сфері освіти.

Місія платформи ETINED полягає конкретно у:

- сприянні розвитку належного врядування, культури демократії та участі у сфері освіти шляхом сприяння етиці, прозорості та доброчесності на усіх рівнях (з особливою увагою до боротьби з корупцією та шахрайством у сфері освіти);
- розробці політичних думок та інструментів і загалом підвищенні рівня обізнаності щодо питань етики, прозорості та доброчесності у сфері освіти;
- обміні інформацією та передовими практиками між державами-членами у максимально широкий спосіб;
- підтримці створення національних та регіональних пілотних проєктів щодо етики, прозорості та доброчесності у сфері освіти та розвитку знань і навичок для надання підтримки зацікавленим країнам.

Першим чином платформа ETINED зосередилася на трьох основних темах:

- етична поведінка кожного учасника у сфері освіти та етичні кодекси для вчителів і працівників освіти;
- академічна доброчесність та плагіат у секторі вищої освіти;
- проблема фабрик дипломів у контексті визнання кваліфікацій.

Метою цієї Рекомендації є розгляд другої та третьої теми з вищенаведених. У 2018 році платформа ETINED вирішила призначити

спеціалізовану робочу групу експертів, уповноважену розробляти політичну рекомендацію для держав-членів щодо шахрайства у сфері освіти з особливою увагою до відповідальності усіх зацікавлених сторін у сфері освіти за забезпечення етики, прозорості та доброчесності у цій сфері. Проєкт нормативно-правової бази, що став текстом цієї Рекомендації, був розроблений робочою групою та представлений на засіданні платформи ETINED у Празі в листопаді 2019 року. Були зібрані зауваження та пропозиції від делегатів щодо покращення тексту, і згодом текст був доопрацьований. Пізніше текст було переглянуто задля забезпечення, що Рекомендація була достатньо гнучкою, щоб працювати з потенційним збільшенням шахрайської діяльності у сфері освіти внаслідок пандемії Covid-19. Остаточний проєкт, підготовлений робочою групою, був представлений на онлайн-засіданні платформи ETINED у листопаді 2021 року. Згодом у лютому 2022 року Бюро Керівного комітету з питань освіти (CDEDU) розглянуло проєкт рекомендації перед її затвердженням на пленарному засіданні CDEDU у березні 2022 року.

II. Зауваження щодо положень Рекомендації

Преамбула та офіційні положення

Преамбула занурює цю Рекомендацію в історичний та тематичний контекст, посилаючись з особливим значенням на відповідні конвенції Ради Європи та інші міжнародні конвенції, а також рекомендації Комітету міністрів та Парламентської асамблеї.

Преамбула також встановлює громадську відповідальність за сприяння етиці, прозорості та доброчесності у сфері освіти. Принципи, визначені платформою Ради Європи ETINED є першоосновою для цієї Рекомендації.

Преамбула також нагадує про основну місію Ради Європи та роль освіти у сприянні демократії та правам людини, а також посилається на ключові стандарти, що мають особливе відношення до цієї Рекомендації. Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (ETS № 165, Лісабонська конвенція про визнання),⁵ яка є основним європейським юридичним текстом про визнання кваліфікацій з вищої освіти, наголошує, що забороняється будь-яка дискримінація з цього приводу за будь-якою ознакою, такою як стать заявника, раса, колір шкіри, інвалідність, мова, релігія, політичні переконання, національне, етнічне чи соціальне походження.

Рекомендація [CM/Rec\(2007\)6](#) Комітету міністрів державам-членам щодо громадської відповідальності за вищу освіту і наукові дослідження окреслює численні цілі вищої освіти та досліджень й підкреслює, що: «при дотриманні цінностей демократичних та справедливих суспільств державні органи влади повинні забезпечити, що вищі навчальні заклади, маючи автономію, можуть виправдати численні очікування суспільства та виконувати різні та однаково важливі завдання, до яких відноситься:

- підготовка до стабільної зайнятості;
- підготовка до життя активних громадян у демократичних суспільствах;
- особистісний розвиток;
- розвиток та підтримка широкої, сучасної бази знань шляхом викладання, навчання та дослідження».

⁵ Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабон, 1997 рік), Рада Європи (ETS № 165).

Рекомендація [CM/Rec\(2012\)13](#) Комітету міністрів державам-членам щодо забезпечення якісної освіти наголошує, що корупція (яка з цією метою охоплює шахрайство у сфері освіти) несумісна з якістю.

Керівні принципи ЮНЕСКО та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо забезпечення якості у сфері транскордонної вищої освіти містять відомості про те, як уряди, вищі навчальні заклади/надавачі послуг вищої освіти, студентські органи, органи забезпечення якості та акредитації, органи академічного та професійного визнання країни-відправника та приймаючої країни можуть розділити відповідальність, при цьому поважаючи різноманіття систем вищої освіти.

Рекомендація [CM/Rec\(2014\)7](#) Комітету міністрів державам-членам щодо захисту викривачів та Рекомендація Парламентської асамблеї 2162 (2019) «Покращення захисту викривачів по всій Європі» актуальні для цієї Рекомендації, оскільки вкрай важливо, щоб особи, які постраждали від шахрайства у сфері освіти, мали змогу звертатися з питаннями до відповідних органів.

Посилання на «повагу до їх конституційних структур, національного та місцевого контекстів і систем освіти» у пункті 1 Рекомендації спрямоване на врахування рівня компетентності у питаннях освіти та різноманіття систем освіти держав-учасниць Європейської культурної конвенції, що можуть бути більш-менш централізованими, і де, наприклад, відповідальність за певні частини системи освіти можна передати від державного рівня до муніципалітетів. Платформа ETINED визнала та зазначила, що деякі держави-члени ухвалили національне законодавство (надалі — законодавство), яке криміналізує або іншим чином забезпечує правовий захист від конкретної шахрайської діяльності у сфері освіти, проте застосовувати законодавство, зокрема, виявляти та переслідувати правопорушників, може бути непросто. До повноважень держав-членів, звичайно ж, відноситься встановлення відповідного балансу між законодавством та іншими заходами для розв'язання проблем, визначених у Рекомендації. Проте задля стимулювання якості освіти на міжнародному рівні необхідний певний рівень співробітництва, про що зазначено у цій Рекомендації. Тому національного законодавства, що має позитивний характер, може бути недостатньо для розв'язання питання транскордонної шахрайської діяльності у сфері освіти.

В тексті також йдеться про те, що стрімкий розвиток технологій зобов'язує держави-члени стежити за діяльністю, яка вважається шахрайством у сфері освіти, і захищати учнів та студентів від організацій та осіб, які продають та просувають шахрайство у сфері освіти через інтернет, соціальні мережі, рекламу та інші засоби. Безпека даних посилюється завдяки діяльності регіональних та глобальних ініціатив, таких як EMREX⁶ та Groningen Declaration Network⁷, що сприяють створенню депозитаріїв цифрових даних студентів та цифровому обміну даними студентів. Важливо, щоб Рекомендація була достатньо гнучкою для подолання поточних проблем.

Додаток до Рекомендації CM/Rec(2022)18

1. Мета та сфера застосування

У цьому розділі описується предмет Рекомендації, її цілі, а також кому вона адресована. У Рекомендації наголошується на «відповідальності державних органів влади та/або професійних органів і приватних організацій та компаній щодо закріплення принципів етики, прозорості та доброчесності в освіті та щодо розв'язання питання шахрайства у сфері освіти».

Рекомендація також покликана підтримувати право на освіту усіх здобувачів. У Рекомендації CM/Rec(2012)13 Комітету міністрів державам-членам щодо забезпечення якісної освіти зазначено: «Якісна освіта повинна забезпечуватися без дискримінації з будь-якого приводу та повинна вважатися такою, що включає доступ до системи освіти, а також створення таких умов викладання та навчання, які дозволяють учням і студентам успішно завершувати навчальні програми, на які вони зараховані».

Положення Рекомендації стосуються усіх рівнів освіти, від дошкільної до вищої освіти, включаючи професійно-технічну освіту, оскільки етичні принципи повинні переважати у всій системі освіти. Таким чином Рекомендація не робить відмінностей між різними напрямками освіти.

Це обґрунтування стосується також державної та приватної освіти. Етичні принципи повинні однаково просуватися державними та приватними навчальними закладами, а системи освіти повинні встановлювати однакові стандарти якості та етики, незалежно від офіційного статусу закладів в межах системи.

⁶ <https://emrex.eu/>.

⁷ <https://www.groningendeclaration.org/>.

2. Визначення

Принципи ETINED та етичні кодекси

Ця Рекомендація ґрунтується на принципах та цінностях, розроблених платформою Ради Європи ETINED. Основний принцип полягає в тому, що забезпечення якісної освіти та запобігання шахрайству у сфері освіти, про що вказано у цій Рекомендації, потребує застосування комплексного підходу з урахуванням усіх аспектів суспільства, що бере участь у сфері освіти, з метою сприяти академічній доброчесності та перетворити цю мету у практичну реальність в освітній культурі та житті.

Такий комплексний підхід охоплюватиме етичні кодекси, які визначені у цій Рекомендації як «вираження моральних та етичних цінностей і принципів». Для цілей цієї Рекомендації вони сприятимуть розвитку та підтримці етичної поведінки і прозорості на усіх рівнях освіти задля підтримки та просування академічної доброчесності.

Етичні кодекси повинні відповідати національним умовам та політичному середовищу цієї Рекомендації і бути доступними та актуальними для усіх зацікавлених сторін. Етичні кодекси необхідно контролювати та вносити поправки з урахуванням змін середовища, в якому функціонує ця Рекомендація.

Етичні кодекси потрібно належним чином розробляти та переглядати із застосуванням партисипативного підходу та у взаємодії з відповідними зацікавленими сторонами, щоб створити приналежність та відповідальність за стандарти, викладені в них. Такий партисипативний підхід забезпечить впровадження етичних кодексів в освітню культуру та навчання, таким чином підтримуючи академічну доброчесність. Успішне виконання відповідних кодексів потребуватиме проведення широкої і тривалої кампанії підвищення рівня обізнаності, а також підготовки тих, хто надає освітні послуги.

Етичні кодекси слугуватимуть корисним посібником та сприятимуть просуванню академічної доброчесності зацікавленими сторонами в освітньому процесі, зокрема, державними органами, вчителями та керівництвом, а також працівниками освіти, які беруть участь у процесах забезпечення якості. Наприклад, після підготовки кодекси повинні бути актуальними та відповідати різним етапам професійного розвитку вчителів, а також враховувати рівень викладання: від початкової освіти до вищої освіти та професійної підготовки.

Передбачається, що усі викладені у цій Рекомендації принципи повинні застосовуватися на різних етапах підготовки, впровадження та перегляду етичних кодексів. Ці принципи потрібно вважати доповненням до положень, що регулюють працевлаштування державних службовців.

Просування принципів та цінностей, що містяться в етичних кодексах, у поєднанні з керівними принципами щодо їхнього впровадження є відповідальністю усіх зацікавлених сторін, зокрема, вчителів та професійних об'єднань вчителів, а також державних органів влади (будь-якого виконавчого, законодавчого або адміністративного органу на національному, регіональному чи місцевому рівнях, зокрема, осіб, які мають виконавчі повноваження або адміністративні функції), з урахуванням вимог національних політик.

Варто також згадати про Рекомендацію [CM/Rec\(2019\)9](#) щодо виховання культури професійної етики у педагогічній професії.⁸ Хоча ця рекомендація не застосовується виключно у цьому контексті, вона є корисним джерелом для розуміння важливості етичних кодексів у суспільному житті.

Шахрайство у сфері освіти та шахрайські надавачі освітніх послуг

Наведені у цій Рекомендації визначення «шахрайства у сфері освіти» та «шахрайських надавачів освітніх послуг» не є вичерпними, оскільки вважається, що шахрайство у сфері освіти та ті, хто скоює та сприяє йому, продовжують адаптуватися та розвиватися. Проте Рекомендації ґрунтуються на загальноприйнятих визначеннях, вказаних у експертній літературі. Поняття шахрайства добре вивчене і розглядалося Радою Європи раніше, наприклад у Правилі № 1327 від 10 січня 2011 року про обізнаність та запобігання шахрайству і корупції.⁹

У наведеному правилі термін «шахрайство» вживається у значенні будь-якого протиправного діяння чи бездіяльності, що характеризується обманом, приховуванням або зловживанням довірою, вчиненим з метою отримання коштів, майна або послуг; уникнення оплати або втрати послуг; або в особистих чи ділових інтересах, незалежно від факту застосування погрози насильства чи фізичної сили.

⁸ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680983b3e.

⁹ <https://rm.coe.int/0900001680781d57>.

У контексті цієї Рекомендації шахрайство у сфері освіти переважно означає дії та надання і попит на послуги, які спрямовані на введення в оману та/або надання несправедливої переваги у сфері освіти, що зазвичай, але не обов'язково, передбачає оплату у вигляді коштів чи майна в обмін на такі послуги. До прикладів відноситься введення в оману шляхом виставлення однієї особи за іншу під час оцінювання або претендування на присудження відповідної кваліфікації чи вченого звання або академічних здібностей, коли насправді відповідна особа незаконно отримала або досягла такої кваліфікації чи звання, або надала, повністю чи частково, роботу, необхідну для отримання академічних кредитів, результатом якої є присудження кваліфікації або вченого звання. Усі ці дії підривають доброчесність академічних ступенів та вченого звання і шкодять репутації надавачів освітніх послуг на національному рівні, що, своєю чергою, впливає на репутацію конкретної країни та її національну безпеку. Національні інтереси та економічна ефективність країни вимагають освічених та підготовлених осіб, які справді можуть виконувати діяльність, щодо якої вони мають кваліфікацію. Освіта, наука та інновації відіграють важливу роль у підтримці соціальної єдності, економічному зростанні, національній стійкості та глобальній конкурентоздатності. Оскільки країни все більше спираються на знання, освіта справедливо вважається важливим компонентом соціально-економічного та культурного розвитку.

Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти (EQAR) — це офіційний реєстр агенцій із забезпечення якості Європейського простору вищої освіти, який відповідає основним положенням Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).¹⁰

Відповідно до EQAR «фабрики дипломів» або «фабрики ступенів» стосуються різних (часто онлайн) суб'єктів чи організацій, які пропонують ступені, дипломи або сертифікати за певні кошти, не забезпечуючи справжньої підготовки та оцінювання знань, навичок чи здібностей.¹¹ Такі суб'єкти зазвичай не визнані жодним національним органом у сфері вищої освіти, хоча вони можуть стверджувати про визнання різними органами, які присуджують наукові ступені, наприклад фабриками акредитацій.

¹⁰ <https://www.eqar.eu/kb/esg/>.

¹¹ Інші відповідні визначення можна переглянути за посиланням: <https://www.chea.org/>.

EQAR повідомляє, що зазвичай фабрики дипломів та ступенів мають описані нижче характеристики.

- Ступінь можна легко придбати або персоналізувати.
- Суб'єкт стверджує про іноземну акредитацію, проте не має доказів цього, або іноземний акредитаційний орган є фабрикою акредитацій або певною країною, островом чи державою, де є незначне або взагалі відсутнє регулювання дозволів та функціонування надавачів освітніх послуг.
- Суб'єкт може стверджувати, що він визнаний міжнародною організацією, наприклад Радою Європи або ЮНЕСКО, хоча жодна з цих організацій не наділяє легітимністю жоден вищий навчальний заклад чи програму.
- Суб'єкт не може надати перелік своїх викладачів чи працівників та їхніх кваліфікацій.
- Від студентів вимагається низька присутність, якщо взагалі вимагається, онлайн або в аудиторіях.
- Фізична адреса організації або її корпусу не вказується або вона складається лише з абонентської скриньки.
- Зразок диплома або сертифіката розміщений на вебсайті організації.
- Організація має подібну назву до відомого вищого навчального закладу.
- На головній сторінці вебсайту відображені різні методи оплати та картки.
- Заклад може пропонувати «нетрадиційну освіту» або «дистанційне навчання» та визнає кредити на основі життєвого досвіду.¹²

Відповідно до EQAR фабрики акредитацій — це шахрайські установи із забезпечення якості, які стверджують про ведення зовнішньої діяльності із забезпечення якості для фіктивних вищих навчальних закладів, щоб допомогти їм стати легітимними.

Фабрики акредитацій зазвичай мають одну або кілька таких характеристик:

- організація опублікувала на своєму вебсайті перелік закладів або програм, акредитованих/оцінених/перевіраних нею, без відома

¹² Див. Рада з акредитації вищої освіти (CHEA), <https://www.chea.org/>, та Європейська мережа інформаційних центрів у європейському регіоні (ENIC) і Національних інформаційних центрів з академічного визнання у Європейському Союзі (NARIC), www.enic-naric.net/.

таких закладів та програм про їхнє внесення до такого переліку або про їхню зовнішню перевірку; організація стверджує, що вона визнана EQAR або національним органом, хоча це не так;

- організація оприлюднила небагато стандартів забезпечення якості або не оприлюднила їх взагалі;
- строк, необхідний для проведення організацією зовнішньої перевірки, вкрай короткий;
- процедура зовнішнього контролю якості не здійснюється зовнішньою експертною комісією;
- організація видає «постійні» знаки якості без вимоги проведення періодичного зовнішнього контролю якості;
- назва організації подібна до іншого визнаного та відомого агентства із забезпечення якості.¹³

Варто також згадати «Посібник про фабрики дипломів та інші сумнівні заклади», опублікований в межах проекту FRAUDOC під назвою «Керівні принципи щодо фабрик дипломів і шахрайства з документами для осіб, що оцінюють кваліфікацій».¹⁴

«Фабрики віз» можна вважати видом фабрик дипломів. Стверджуючи, що вони є визнаним надавачем освітніх послуг, таким як університет або коледж, фабрики віз обходять або порушують візові закони, пропонуючи студентські візи іноземним громадянам, які надають їм можливість перебувати та працювати в країні. Фабрики віз зазвичай використовують тимчасові адреси та приміщення, які зовсім непридатні для освітнього процесу.

Відповідно до Агенції із забезпечення якості вищої освіти Великої Британії (QAA) «послуги написання студентських робіт» означають, що третя сторона виконує роботу замість студента, який потім подає її від свого імені надавачу послуг, коли такі дії заборонені або не погоджені. Особи, організації або компанії, які відомі як «фабрики письмових робіт», отримують платню за виконання такої роботи. Деякі з них можуть надавати ряд освітніх послуг, як-от універсальні навчальні матеріали, щоб створити враження легітимності. Зазвичай компанія чи організація доручає виконання замовленої роботи окремим авторам. Термін «послуги з написання студентських робіт» може також стосуватися

¹³ Див. CHEA там само.

¹⁴ <https://www.cimea.it/Upload/Documenti/Guidelines-on-Diploma-Mills.pdf>.

випадків, коли члени сім'ї або, що буває частіше, однокурсники чи друзі виконують студентські роботи повністю або частково, а тому це не завжди передбачає грошову винагороду.

Фабриками письмових робіт майже завжди є онлайн-суб'єкти. Вони ведуть свою діяльність по всьому світу та загрожують доброчесності глобальної освіти. Відповідно до QAA вимагання та шантаж більше загрожують студентам, які користуються послугами фабрик письмових робіт. Персональні дані можуть зберігатися онлайн з мінімальним рівнем безпеки, якщо такий взагалі існує, таким чином піддаючи клієнтів крадіжкам персональних даних та банківському шахрайству.

Як і інші форми шахрайства у сфері освіти послуги написання письмових робіт є загрозою для здатності надавачів освітніх послуг забезпечити стандарти своїх дипломів, а також загрозою репутації національної освіти та приймаючих країн.

Суспільства окремих країн піддані значним ризикам, оскільки особи в національних умовах можуть вести діяльність, маючи недостатній рівень професійної підготовки.¹⁵

«Банк письмових робіт» — компанія або організація, де студенти можуть придбати готові письмові роботи. Таку послугу може надавати фабрика письмових робіт.

На вебсайті Еразмус+ можна знайти корисний глосарій відповідних термінів¹⁶.

Термін «зацікавлені сторони у сфері освіти» тлумачиться у широкому розумінні для підкреслення принципу, що усі дотичні члени суспільства несуть відповідальність за забезпечення розвитку етичної поведінки та розв'язання проблеми шахрайства у сфері освіти.

3. Підвищення рівня обізнаності та інформування

Ініціативи, спрямовані на підвищення рівня обізнаності та надання інформації в межах сфери освіти, є першим кроком у запобіганні шахрайству у сфері освіти. У зв'язку з цим Всесвітня база даних щодо вищої освіти (WHED), створена Міжнародною асоціацією університетів у співробітництві з ЮНЕСКО, надає достовірну інформацію про системи вищої освіти, кваліфікації та акредитовані або визнані вищі навчальні

¹⁵ www.qaa.ac.uk/docs/qaa/guidance/contracting-to-cheat-in-higher-education-2nd-edition.pdf.

¹⁶ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/node/76/printable/pdf>.

заклади по всьому світу. Підвищення рівня обізнаності сприяє ухваленню та впровадженню відповідних політик, положень та законів, що дозволяють здійснювати цілеспрямовану діяльність для боротьби із шахрайством у сфері освіти. Така діяльність доповнює розробку етичних кодексів та стратегій для розповсюдження знань і передових практик, а також полегшує доступ до нових досліджень та результатів для тих, хто має відповідну компетенцію.

Підвищення рівня освіти та інша діяльність повинна бути адаптованою до національного контексту та використовувати існуючі політики й агентства із забезпечення якості, а також нові ініціативи для підтримки етичної поведінки та якості освіти. Важливим кроком є забезпечення перевірки та виконання політик і положень, які впливають на системи освіти та установи і спрямовані на боротьбу з шахрайством у сфері освіти, з дотриманням загальних стандартів. Це вимагає контролю відповідним національним агентством у звітах, що містять рекомендації щодо діяльності. Такі рекомендації повинні періодично перевірятися, забезпечуючи цикл безперервного поліпшення та посилення заходів, оскільки шахрайство у сфері освіти адаптується та розвивається. Звіти повинні знаходитися у публічному доступі для забезпечення прозорості та підзвітності.

Незалежне та автономне забезпечення якості відіграє важливу роль у підтримці систем освіти та закладів в реагуванні на проблеми шахрайства у сфері освіти та гарантування, що присвоєні студентам кваліфікації були здобуті законним шляхом, і що заклади та організації, що присвоюють ступені, кваліфікації та свідоцтва, є законно створеними авторизованими надавачами. Ефективні внутрішні та зовнішні процедури забезпечення якості повинні допомагати виявленню будь-якої форми шахрайства у сфері освіти, умисного чи неумисного, яке скоюється легітимними закладами, частиною таких закладів або в ході комерційної діяльності, яка пов'язана з ними.

Беручи участь у процесах забезпечення якості, національні системи освіти демонструють свою якість та підвищують прозорість і підзвітність шляхом публічно доступного звітування. Це допомагає будувати взаємну довіру та краще визнання ступенів, кваліфікацій та сертифікації, а також інших форм визнання всередині країни та за її межами.

Оскільки люди мігрують за межі країни, потрібне загальне розуміння забезпечення якості у сфері освіти усіма національними та міжнародними зацікавленими сторонами для гарантування розвитку

національних та інституційних систем забезпечення якості і транскордонного співробітництва, що полегшує перенесення та визнання легітимності документів про освіту і сертифікації.

Загальне розуміння не означає, що усі політики, положення та закони повинні бути ідентичними; вважається, що принципи у цій Рекомендації можна використовувати та впроваджувати різними способами у різних країнах відповідно до національного контексту. Проте широке визнання загальних стандартів є важливою передумовою для створення загального розуміння забезпечення якості та культури якості за межами національних умов та кордонів. Такі стандарти повинні бути публічно доступними для підтримки прозорості та відповідальності шляхом здійснення контролю та звітування. Необхідно чітко розмежовувати стандарти та рекомендації, а також виявляти наслідки їх недотримання. Стандартам потрібно відповідати, а рекомендаціям як передовій практиці варто слідувати.

Також можна посилатися на Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти та Керівництво QAA щодо шахрайства у сфері вищої освіти.

4. Професійна підготовка

Держави-члени та їхні освітні органи виконавчої влади і заклади повинні гарантувати здатність своїх працівників освіти запобігати та виявляти шахрайство у сфері освіти шляхом розвитку відповідних знань, навичок та компетенцій.

Рада Європи надає важливе значення публічній відповідальності у сфері освіти, тому під працівниками освіти розуміються не лише ті, хто надає освітні послуги, а й керівники та працівники, відповідні державні службовці та політичні лідери, а також представники широких верств громадянського суспільства.

Основною передумовою є те, що питання якості освіти та корупції можна ефективно вирішити лише за умови, якщо усі відповідні верстви громадянського суспільства повністю дотримуватимуться основних етичних принципів у публічному та професійному житті, а не покладатимуться виключно на вертикальні регуляторні заходи.

Існує різниця між розробкою етичних принципів та етичною поведінкою, яка досліджувалася у публікації Ради Європи про етичну поведінку усіх

учасників сфери освіти.¹⁷ Етичні принципи також перераховані та описані в рамковому документі, розробленому платформою Ради Європи ETINED.¹⁸

Працівники освіти можуть мати конкретні ролі відносно системи освіти, наприклад участь у перевірці шкіл або забезпеченні якості вищої освіти. Основною роллю працівників освіти може бути розробка політики та надання рекомендацій обраним політикам щодо сфери освіти.

Держави-члени повинні вживати відповідних заходів для забезпечення того, що працівникам освіти та усім залученим у процес підбору та працевлаштування особам відомо про шахрайство у сфері освіти, і вони проходять підготовку щодо виявлення його різних форм та функціонування шахрайських надавачів освітніх послуг, щоб запобігати шахрайству у сфері освіти.

Наприклад, забезпечити розуміння процесів, які відбуваються при шахрайстві у сфері освіти, можна за допомогою впровадження цього питання у початкову підготовку або первинний інструктаж для вчителів, дослідників, працівників освіти та залучених у процес підбору та працевлаштування осіб, постійного підвищення кваліфікації та можливостей для проведення досліджень, щоб сприяти інноваціям у методах оцінювання та використанню нових технологій.

Уся підготовка, яку заклади пропонують своїм працівникам щодо навчання, розробки оцінювання викладання та використання технологій, повинна враховувати етику та академічну доброчесність. Важливо позитивним чином наголошувати на розробці етичних принципів, поведінки та академічної доброчесності, а не просто зосереджуватися на проблемах шахрайства у сфері освіти.

Крім того, підготовка осіб, які здійснюють перевірку та забезпечують контроль якості в закладах, повинна також містити посилення на шахрайство у сфері освіти та шахрайських надавачів освітніх послуг у відповідних етичних кодексах, щоб процес забезпечення якості був комплексним та підтримував звітування про досягнення та безперервний цикл удосконалення стосовно етичної поведінки та академічної доброчесності. Етика, прозорість та доброчесність є основними умовами для досягнення якості освіти, а тому вони повинні враховуватися у процесах забезпечення якості. Відповідне звітування про процеси

¹⁷ <https://rm.coe.int/16806d2b6f>.

¹⁸ www.coe.int/en/web/ethics-transparency-integrity-in-education.

забезпечення якості, яке є публічно доступним, слугуватиме основою для розробки національних політик та правових заходів для запобігання шахрайству у сфері освіти та функціонуванню шахрайських надавачів освітніх послуг у національних умовах.

Агентства з акредитації та забезпечення якості повинні мати повноваження щодо контролю за якістю освіти та академічною доброчесністю у сфері державної та приватної освіти.

У випадку недосконалості інституційних політик стосовно шахрайства у сфері освіти продовження акредитації повинно залежати від їхнього вдосконалення таким чином, щоб вони відповідали затвердженим стандартам.

5. Плагіат та використання документів і матеріалів, що містять плагіат

Щоб побороти плагіат та використання робіт, що містять плагіат, учні та студенти повинні отримувати підтримку від навчальних закладів для розвитку відповідних навичок критичного мислення, академічного письма та досліджень відповідно до різних етапів навчання в межах систем освіти кожної держави-члена, щоб забезпечити обізнаність про шахрайських надавачів освітніх послуг та посилити захист від них.

Посилання на учнів та студентів у цьому розділі стосується усіх здобувачів освіти, а термін «навчальні заклади» охоплює усі ті заклади, що надають освітні послуги на усіх рівнях, зокрема, дитячі садки, заклади початкової, середньої та вищої освіти і професійно-технічної підготовки.

Учні та студенти потребують підтримки, щоб здобути необхідні навички для навчання, академічного письма, використання та підтвердження наукових джерел, правильного посилання, перефразування та дослідження, щоб вони могли досягати успіхів, не вдаючись до шахрайства у сфері освіти. Потрібне чітке розуміння того, що таке плагіат і що він передбачає. Плагіат — це умисне або неумисне видання чужої роботи чи ідеї за власну. У контексті освіти це передбачає повне або часткове невизнання або незазначення оригінального джерела чи автора роботи для зарахування академічних кредитів або переходу на наступний рівень.

Інформування та підтримка є надзвичайно важливими для будь-якої стратегії, спрямованої на стимулювання етичної поведінки, академічної доброчесності та скорочення шахрайства у сфері освіти. Навчальні

заклади можуть просувати етичну поведінку та академічну доброчесність за допомогою внутрішніх правил. Важливо забезпечити, щоб викладацькому складу та професійним кадрам було відомо про спільні цілі та завдання і вони дотримувалися їх для підготовки обговорень з учнями та студентами. Варто надавати учням та студентам чітку інформацію в усній та письмовій формі про важливість етичної поведінки та академічної доброчесності, а також ймовірність виявлення та потенційні наслідки шахрайства у сфері освіти, зокрема, плагіату. В межах навчальної програми навчальні заклади повинні обговорювати етичну поведінку та професійні очікування з учнями та студентами. Навчальні заклади повинні розробити системи академічної підтримки в межах навчального плану, що сприяють незалежному навчанню учнів і, відповідно, підвищують впевненість студентів у їхніх академічних здібностях, таким чином забезпечуючи їх можливість відмовитися від шахрайства у сфері освіти. Зокрема, необхідно звертати увагу тих, хто проходить професійну підготовку, на суспільний інтерес до етичної поведінки.

Держави-члени повинні забезпечувати, щоб знання та розуміння етичної поведінки й шахрайства у сфері освіти були невіддільною частиною професійного розвитку у сфері освіти, та заохочувати до етичної поведінки завдяки розширенню повноважень (надаючи належну підтримку та ресурси), високим професійним стандартам та обізнаності про права й обов'язки.

Держави-члени також повинні забезпечувати, щоб системи та процедури призначення та просування фахівців у сфері освіти та науки могли ідентифікувати шахрайські документи про освіту та сертифікати. Це сприятиме прийняттю високих професійних стандартів та підвищить обізнаність про зобов'язання осіб, відповідальних за надання якісних освітніх послуг. Траплялися випадки, коли високопосадовці були змушені звільнятися, повністю або частково, через працевлаштування на основі академічних досягнень, здобутих завдяки науковим роботам, що містили плагіат, або через шахрайські документи про освіту та сертифікати.

Держави-члени повинні сприяти розробці технічних рішень та їхньому впровадженню у галузі освіти та працевлаштування з метою виявлення і запобігання шахрайству у сфері освіти. Національні уряди повинні розглянути взаємодію з компаніями-розробниками програмного забезпечення, які займаються порівнянням тексту/перевіркою подібності, щоб домовитися про доступну загальнодержавну ліцензію. Міністерства освіти повинні сприяти взаємодії між закладами на

території країни та за її межами, щоб вчитися на позитивному досвіді та обмінюватися ідеями, які довели свою ефективність у боротьбі з шахрайством у сфері освіти. Крім того, необхідно впроваджувати технічні рішення, зокрема, розробку та підтримку баз даних і систем перевірки, щоб проводити оцінювання дійсності ступенів, кваліфікацій та сертифікації.

Рада Європи та ЮНЕСКО створили Європейську мережу інформаційних центрів у європейському регіоні (мережу ENIC) про академічне визнання та мобільність з метою розробки політики та практики для визнання кваліфікацій. Центри надають інформацію про системи освіти у своїй країні та в інших країнах, зокрема, про визнання іноземних дипломів, ступенів та інших кваліфікацій.¹⁹

6. Реклама та просування шахрайства у сфері освіти

Як зазначено у статті 2 додатку до Рекомендації, шахрайські надавачі освітніх послуг є формою комерційного підприємництва, кінцевою метою якого є отримання фінансової вигоди. Їхні рекламні, маркетингові та бізнес-стратегії відіграють вкрай важливу роль у підвищенні продажів та залученні «клієнтів». Шахрайські надавачі освітніх послуг використовують декілька каналів та інструментів охоплення потенційних клієнтів та продажу їхньої продукції, серед яких інтернет та соціальні мережі відіграють все більш значущу роль. Явище шахрайства у сфері освіти не є новим, проте інтернет, соціальні мережі та нові технології дають шахрайським надавачам освітніх послуг можливість потенційно пропонувати свої послуги на світовому ринку та в промислових масштабах.

У випадках, коли з багатьох причин неможливо вжити безпосередніх дій для припинення діяльності надавача послуг (наприклад, через те, що він не розташований у відповідній державі-члені, або його діяльність не вважається незаконною відповідно до національного законодавства), держави-члени все ще можуть мінімізувати рівень шахрайства у сфері освіти та вжити заходів проти поширення цього явища, борючись з ефективністю рекламної стратегії надавача послуг. До прикладів таких дій відносяться такі: просування керівних принципів та політик щодо прозорості надавачів освітніх послуг, які повинні, наприклад, вказувати

¹⁹ www.qaa.ac.uk/docs/qaa/guidance/contracting-to-cheat-in-higher-education-2nd-edition.pdf;
<https://rm.coe.int/prems-016918-gbr-2512-etined-vol-5-couv-texte-recadre-8482-bat-16x24-w/168078499c>; www.enic-naric.net/.

на своєму вебсайті та на самих документах про освіту інформацію про те, чи має присвоєна кваліфікація юридичну силу в країні; повідомлення про нечесні та непрозорі практики до антимонопольного органу або органу, відповідального за захист споживачів у країні, який може втрутитися у випадках недобросовісної реклами; у країнах, де відповідна термінологія у сфері освіти захищена (стаття 9 додатку до Рекомендації), вжиття державами-членами заходів проти надавачів послуг, які надають оманливу інформацію (наприклад, твердження неакредитованих закладів про свою акредитацію, іменування себе університетами або пропонування ступенів з використанням відповідної національної термінології у сфері освіти); заборона реклами фабрик письмових робіт та послуг написання письмових робіт; а також сприяння діяльності з підвищення рівня обізнаності про такі послуги серед студентів та потенційних клієнтів.

Заходи проти рекламування та просування шахрайства у сфері освіти, навіть якщо це не завжди є прямим шляхом до припинення діяльності надавача, можуть бути потужним засобом для мінімізації його діяльності. Такий вид втручання, особливо на початковому етапі діяльності нового надавача послуг, може перешкодити зростанню частки ринку, виступати превентивним інструментом та поінформувати широку громадськість про недобросовісну поведінку таких надавачів послуг.

7. Правові бази, закони та практики

Шахрайство у сфері освіти корумпує суспільства й вводить в оману організації та людей. Безліч шахрайських надавачів освітніх послуг функціонують або заявляють про функціонування з держав-членів Ради Європи або держав-спостерігачів, що створює для організації унікальну можливість щось зробити з цією загрозою меритократичним цінностям, суспільству та справжньому значенню освіти. У цьому контексті діяльність з підвищення обізнаності повинна здійснюватися паралельно з ефективними засобами правового захисту шляхом застосування та перегляду національного законодавства.

Стаття 7 додатку до Рекомендації вимагає від держав-членів вживати юридичних дій проти шахрайських надавачів освітніх послуг. Держави-члени повинні зробити незаконним створення, ліцензування та функціонування шахрайських надавачів освітніх послуг та переслідувати таких суб'єктів за будь-якої можливості. Крім того, держави-члени повинні обмежувати або забороняти використання шахрайських

досягнень для працевлаштування та підвищення на роботі. Це можна зробити за допомогою застосування існуючих законів про освіту, права споживачів та міграцію і/або впровадження нового законодавства. Рекомендація як не вимагає від держав-членів прийняти нове законодавство, так і не заважає їм це зробити. Державам-членам потрібно віднайти правильний баланс між правовими та іншими заходами відповідно до своїх національних контекстів.

Рада Європи визнає, що для боротьби з шахрайством у сфері освіти доступні декілька інструментів, зокрема, інформування громадськості про шкоду від шахрайської освіти. Ця стаття заохочує держави-члени ідентифікувати та використовувати ті інструменти, що відповідають їхньому національному контексту.

Як додатковий інструмент можна розглянути законодавство.²⁰ Останнє передбачає заборону створення, ліцензування та функціонування шахрайських надавачів освітніх послуг в межах юрисдикцій держав-членів та, за можливості, кримінальне переслідування таких суб'єктів. Це можна зробити за допомогою застосування існуючих законів про освіту, права споживачів та міграцію і/або впровадження нових законів.

8. Етичні кодекси

Ця стаття закликає держави-члени також дослідити такі незаконодавчі заходи для боротьби з шахрайством у сфері освіти, як впровадження етичних кодексів.²¹

Держави-члени повинні запровадити етичні кодекси для державних службовців, спрямовані на запобігання шахрайству у сфері освіти.²² Такі

²⁰ Берган С. (Bergan S.) та Хант І. С. (Hunt E.S.) (ред.) (2009), *Розробка підходів до визнання: суттєві відмінності в епоху глобалізації* (Developing attitudes to recognition: substantial differences in an age of globalisation), Рада Європи, с. 119, <https://book.coe.int/en/higher-education-and-research/4416-developing-attitudes-to-recognition-substantial-differences-in-an-age-of-globalisation-council-of-europe-higher-education-series-no13.html>; Рада з акредитації вищої освіти та ЮНЕСКО (2009), «Назустріч ефективній практиці: боротьба з фабриками дипломів у сфері вищої освіти» (Toward effective practice: discouraging degree mills in higher education), с. 5, www.chea.org/chea-unesco-statement-to-discourage-degree-mills-higher-education.

²¹ «Трансперенсі Інтернешнл» (2013), *Звіт про глобальну корупцію: освіта*, с. 15-16.

²² Програма обмінів Еразмус+ може відігравати важливу роль з цього приводу; див. також «Трансперенсі Інтернешнл» (2013), *Звіт про глобальну корупцію: освіта*, с. xxii.

кодекси повинні містити керівні принципи щодо того, які дисциплінарні заходи потрібно вживати щодо працівників, які мають шахрайську освіту.

Крім того, держави-члени повинні спонукати вищі навчальні заклади до впровадження чітких керівних принципів, процедур, етичних кодексів та кодексів поведінки, які зупиняють шахрайство у сфері освіти (зокрема, наприклад, зобов'язання щодо академічної доброчесності).²³

Вищі навчальні заклади мають декілька функцій, вразливих до шахрайства у сфері освіти. На фоні цього вони повинні уважно стежити за тим, кого вони зараховують, працевлаштовують та з ким співпрацюють, а також які перезарахування кредитів вони готові приймати.²⁴ Добросовісні заклади ризикують зазнати потенційної шкоди своєму авторитету, репутації та бренду. Будь-який легітимний заклад, що співпрацює з фабрикою дипломів або фабрикою акредитацій, надає цим шахраям легітимності, яку вони використовуватимуть у своєму маркетингу. Етичні кодекси, керівні принципи щодо боротьби з шахрайством та процедури, дисциплінарні заходи для працівників, які мають шахрайську освіту тощо, допомагають захистити заклади від шахраїв, які намагаються нажитися на їхній хорошій репутації.

Під загрозою знаходяться такі функції університетів:

- доступ та вступна кампанія — приймальна комісія;
- двосторонні та багатосторонні угоди — міжнародне відділення;
- підбір персоналу — відділ кадрів;
- неповна зайнятість — відділ кадрів.

Програмні документи можуть формуватися окремо вищими навчальними закладами або у співробітництві. Такі документи повинні містити чіткі керівні принципи щодо роботи з особами, які мають шахрайську освіту, враховуючи, звичайно ж, їхні законні права. Важливо, щоб у такому документі передбачалося, що відповідний вищий навчальний заклад приймає лише тих осіб, які пред'являють підтвердження освіти від легітимних закладів.

Однак ця проблема не обмежується фабриками дипломів та фабриками акредитацій. Насправді належна обачність передбачає вивчення вищими навчальними закладами проблеми, яка наразі розширюється до інших

²³ Див. Рекомендацію [CM/Rec\(2019\)9](#) Комітету міністрів державам-членам щодо виховання культури професійної етики у педагогічній професії та Рекомендацію №R (2000)10 Комітету міністрів державам-членам про кодекси поведінки державних службовців.

²⁴ Див. Посібник європейського визнання для вищих навчальних закладів (3-тє видання, 2020), с. 34, www.nuffic.nl/en/publications/the-european-recognition-manual-for-higher-education-institutions.

видів «фабрик» (наприклад, фабрики оцінювання), обігу шахрайських баз даних та списків «визнаних» закладів і навіть до легітимних організацій з акредитації, що займаються сумнівною діяльністю.

Крім того, документи повинні містити керівні принципи щодо роботи з працівниками, які мають шахрайські ступені та уже працюють в організації. Рада Європи може надавати підтримку державам-членам та вищим навчальним закладам у такій роботі.

9. Термінологія у сфері освіти

Ця стаття заохочує держави-члени впровадити закони, які захищають основну термінологію у сфері освіти, наприклад терміни «університет», «коледж», «акредитація», «ступінь бакалавра» та «доктор» державними мовами, а також іншими мовами (зокрема наскільки можливо, скорочення цих термінів).²⁵

Крім того, Рада Європи та інші європейські регіональні та транскордонні організації повинні підтримувати та просувати ініціативи на державному рівні для впровадження законів, що захищають важливу термінологію у сфері освіти.²⁶

Зрештою, держави заохочуються до публікування державною(-ими) мовою(-ми), а також іншими мовами, оновлених переліків визнаних вищих навчальних закладів та навчальних програм, які належать до їхнього сектора вищої освіти.²⁷

10. Охорона здоров'я, безпека та освіта майбутніх поколінь

Хоча зусилля щодо боротьби з шахрайством намагаються охопити увесь сектор освіти, ще більше уваги слід приділити академічним та/або професійним кваліфікаціям та ступеням, що мають прямий або опосередкований вплив на здоров'я, безпеку та добробут людей. У державах-членах багато професій регулюються національним

²⁵ Наступні держави-члени Ради Європи впровадили закони, що захищають слово «університет»: Андорра, Австрія, Бельгія (Фламандський регіон та німецькомовна спільнота Бельгії), Чеська Республіка, Данія, Естонія, Франція, Німеччина, Угорщина, Ісландія, Ірландія, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Румунія, Швейцарія та Сполучене Королівство. Див. також рекомендації у «Посібнику про фабрики дипломів та інші сумнівні заклади», проєкт FRAUDOC, CIMEA-NARIC Італія (2018), с. 43, www.cimea.it/Upload/Documenti/Guidelines-on-Diploma-Mills.pdf.

²⁶ Наприклад, Європейський Союз міг би розширити кількість професій у Механізмі оповіщення директиви про послуги в межах Інформаційної системи внутрішнього ринку.

²⁷ Див. *Стандарти визнання: Лісабонська конвенція про визнання та допоміжні тексти до неї (Standards for recognition: the Lisbon Recognition Convention and its subsidiary texts)* (2006), серія Ради Європи про вищу освіту № 3, с. 66-67.

законодавством здебільшого через те, що вони зачіпають основні права громадян, наприклад право на здоров'я або безпеку, таким чином становлячи суспільний інтерес. Приклади регульованих професій варіюються від галузі охорони здоров'я (лікар, стоматолог, акушерка, медсестра, хірург, фізіотерапевт, психолог) до сфери права, правосуддя та бухгалтерського обліку (юрист, дипломований бухгалтер), освіти та догляду за дітьми (вчителі та інші працівники), будівництва і технічних професій (інженер, архітектор), транспорту (інженер з технічного обслуговування повітряних суден, палубний офіцер) та сфери контролю і безпеки (монтажник електросистем, фахівець з пожежної безпеки).

Що стосується регульованих професій, держави-члени зазвичай мають нормативно-правову базу на національному рівні для забезпечення, що фахівці відповідають необхідним стандартам для зайняття їхньою професією. Нормативно-правові бази часто можуть передбачати встановлення мінімальної необхідної кваліфікації та подальшої підготовки у відповідній професії (наприклад, стажування та/або державний іспит для отримання професійної ліцензії), наявність професійних та контролюючих органів і норм, викладених у етичних кодексах. У багатьох державах-членах особи, які займаються регульованою професійною діяльністю без ліцензії або без дотримання вимог, встановлених у відповідній країні, вчиняють правопорушення. Якщо професійні кваліфікації отримуються незаконним шляхом, без проходження відповідного навчання та без здобуття знання і справжніх технічних та професійних компетенцій, особа, яка займається професійною діяльністю, становить загрозу для тих, кому потрібні її послуги. Інженер, архітектор або лікар, який здобув своє звання незаконним чином та займається професійною діяльністю, ставить під загрозу життя людей, про яких піклується або на яких працює на щоденній основі. Подібним чином вчителі без необхідних компетенцій створюють серйозну загрозу добробуту студентів та якості освіти. Також фахівці, які мають справу з навколишнім середовищем на різних рівнях (управління водними ресурсами, сільське господарство, відновлювальна енергія тощо), мають очевидний вплив на екологічний баланс та, зрештою, на добробут людей і планети.

Контролюючі та професійні органи, де вони існують, виконують функцію нагляду за професійною діяльністю. Зазвичай вони встановлюють вимоги, які потрібно виконувати, можуть оцінювати ступені заявників, вести облік членів, а також можуть регулювати кодекс поведінки, застосовуючи санкції до членів, які порушують правила. Вони можуть

відігравати стратегічну роль у запобіганні шахрайству. Ведучи перелік членів, вони можуть повідомляти громадянам, чи дійсно певна особа є фахівцем, таким чином надаючи гарантії користувачам та клієнтам. Для ефективної боротьби з шахрайством у сфері освіти надзвичайно важливо окреслити скоординовану стратегію на національному рівні із залученням національних компетентних органів, професійних органів, зацікавлених сторін у сфері освіти та усіх тих, хто на різних рівнях займається академічними та/або професійними кваліфікаціями.

11. Викривачі

У контексті Рекомендації CM/Rec(2014)7 Комітету міністрів державам-членам про захист викривачів²⁸ термін «викривач» означає «будь-яку особу, яка повідомляє або розголошує інформацію про загрозу чи шкоду суспільним інтересам у контексті своїх трудових відносин як у державному, так і в приватному секторі». У цій же рекомендації визнається, що «особи, які повідомляють або розкривають інформацію про загрози чи шкоду суспільним інтересам... можуть сприяти посиленню прозорості та демократичній підзвітності», і рекомендується, щоб держави-члени мали нормативну, інституційну та судову базу для захисту осіб, зокрема, тих, проти яких висуваються завідомо неправдиві звинувачення.

Згідно з опитуванням про шахрайство у сфері освіти, проведеним серед членів ETINED (представленим на 3-му пленарному засіданні ETINED у 2019 році), понад 60% респондентів зазначили про відсутність конкретного законодавства для захисту осіб, які повідомляють про шахрайство у сфері освіти. Попри існування багатьох політик та практик у цій сфері, важливо визначити на національному рівні відповідне законодавство та процедури, що поширюються на процес порушення певних питань, особу, яка їх порушує, та процедури для осіб та організацій, звинувачених у шахрайстві у сфері освіти.

Держави-члени могли б підтримати прийняття процедур і практик для захисту викривачів на інституційному рівні надавачів освітніх послуг шляхом надання допомоги з визначення каналів для повідомлення та розкриття інформації в освітньому контексті за участі зацікавлених сторін (наприклад, інститутів омбудсмана). До того ж вони також могли б підтримувати розробку практик та процедур для забезпечення

²⁸ Рекомендація CM/Rec(2014)7 Комітету міністрів Ради Європи від 30 квітня 2014 року.

справедливого і неупередженого процесу для осіб та організацій, обвинувачених у шахрайстві у сфері освіти.

Що стосується шахрайських надавачів освітніх послуг, варто зазначити, що їхні типові методи роботи є дуже агресивними стосовно тих, хто намагається зупинити або мінімізувати їхню діяльність. Зазвичай вони намагаються залякати та ввести в оману і клієнтів, і фахівців, нерідко з допомогою юристів. З цієї причини вкрай важливо, щоб працівникам освіти було добре відомо про таке явище і як працювати з такими надавачами послуг; при взаємодії з ними вони, наприклад, повинні знати, що можна казати та як сформулювати це, зокрема у письмовому вигляді, щоб уникнути підстав для правових спорів та захистити себе і свої організації, якщо це можливо. Рекомендується, щоб держави-члени в межах своєї комплексної стратегії впровадження етики, доброчесності та прозорості у сферу освіти також підтримували навчання у цій галузі. Оскільки навчання повинне підвищити обізнаність про такі питання та надати посадовим особам можливість швидко виявляти шахрайські операції, вони також повинні отримати керівні принципи щодо роботи з діяльністю шахрайських надавачів освітніх послуг та її мінімізації. Національні зацікавлені сторони можуть допомогти у цьому процесі шляхом надання рекомендацій та інструментарію для фахівців, наприклад щодо роботи з фабриками дипломів чи вебсайтами, які продають шахрайські документи про освіту, що виглядають так, наче вони надаються справжнім закладом у країні. Крім того, вкрай важливо мати стандартний протокол дій, щоб жодній особі не довелося самостійно зіштовхнутися з шахрайськими надавачами освітніх послуг, і щоб для них була доступна інституційна підтримка щодо реагування на це.

12. Використання цифрових рішень

Сучасні технології та їхній постійний розвиток і інновації можна вважати частиною проблеми шахрайства у сфері освіти. Широке використання технологій створює можливість для легкої фальсифікації документів та створення досконало підроблених документів про освіту, які виглядають майже справжніми, з найменшими витратами або без жодних витрат. Шахрайські надавачі освітніх послуг та різні «фабрики», що функціонують на світовому ринку, знаходяться в одному кліку від клієнта; онлайн-оцінювання також можуть бути предметом списування чи виконання їх іншою особою, ніж учень/студент.

Водночас нові засоби інформаційних технологій могли б бути потужною складовою рішення у запобіганні та боротьбі з шахрайством у сфері освіти, наприклад шляхом забезпечення інструментів для безпечного обміну цифровими даними студентів та онлайн-платформ і засобів для перевірки справжності кваліфікацій. Прикладами цифрових рішень може бути використання технології блокчейн для безпечного обміну даними студентів, цифрових підписів та зашифрованих файлів формату pdf як способів перевірки справжності документів, а також використання QR-кодів (кодів швидкого відгуку) та штрих-кодів під час іспитів для уникнення підміни інформації. Загалом цифровізація могла б підтримати боротьбу з шахрайством впродовж усього освітнього процесу, починаючи з доступу до освіти і закінчуючи отримання документів про освіту та їхнім подальшим використанням.

Держави-члени могли б:

- створити та підтримувати розробку інструментів для безпечного обміну даними студентів як на національному рівні, так і на рівні навчального закладу. Такі рішення повинні рухатися в напрямку вдосконалення безпеки, швидкості, узгодженості та достовірності таких даних. Рішення повинні зосереджуватися на студенті наскільки це можливо, з одного боку надаючи йому можливість легко обмінюватися кваліфікацією(-ями) та відповідними документами (наприклад, виписками з оцінками), а з іншого боку гарантуючи цілісність та справжність даних. Такі рішення повинні спрямовуватися на підтримку мобільності студентів та випускників і перенесенні їхніх кваліфікацій;
- створити та підтримувати розробку інструментів для безпечної видачі та обміну професійними свідоцтвами та кваліфікаціями. У зв'язку зі статтею 10 додатку до цієї Рекомендації такі рішення можуть підтримувати довіру та мінімізувати шахрайство у присвоєнні кваліфікацій, що пов'язані із зайняттям професіями, з особливою увагою до тих, які регулюються, оскільки вони зачіпають основні права громадян;
- підтримувати розробку та прийняття технологічних рішень та цифрових екосистем освіти, які створені, щоб бути гнучкими, масштабованими та відкритими для ймовірних майбутніх інновацій;
- приймати політики та практики для підтримки прозорості інформації про технологічні рішення, які використовуються у сфері освіти (де зберігаються дані, хто їх контролює тощо);

- обмінюватися інформацією та передовими практиками й обговорювати технологічні рішення, стандарти та оперативну сумісність цифрових інструментів, надаючи пріоритет відкритим та загальним стандартам, якщо це можливо;
- ухвалити нове законодавство та/або адаптувати існуюче законодавство для підтримки використання цифрових даних студентів замість паперових документів, щоб сприяти їхньому прийняттю;
- створити та підтримувати створення інструментів і платформ онлайн-перевірки, таким чином забезпечуючи надійні послуги перевірки дипломів, які є простими, доступними та багатомовними;
- впровадити політики та практики для забезпечення конфіденційності та захисту персональних даних у процесі цифровізації;
- просувати культуру цифрової етики серед зацікавлених сторін у сфері освіти з метою використання цифровізації як засобу забезпечення етики, доброчесності та прозорості в освіті;
- розглядати цифровізацію як основну трансверсальну навичку працівників освіти та підтримувати навчання у сфері цифрової грамотності;
- сприяти використанню нових технологій та підтримувати дослідження у галузі технологічних інновацій з метою викорінення усіх форм шахрайства у сфері освіти та діяльності шахрайських надавачів освітніх послуг. Приклади можуть варіюватися від розробки програмного забезпечення для виявлення плагіату до досліджень у сфері штучного інтелекту.

Етика — це не технологія: технологія могла б бути потужним способом боротьби з шахрайством у сфері освіти, проте вона повинна служити комплексній та системній стратегії політик, законодавства та практик для просування етики, доброчесності та прозорості в освіті.

13. Дослідження

Дослідження є способом зрозуміти, відстежувати розвиток та, зрештою, підтримувати зусилля щодо запобігання, мінімізації та боротьби з шахрайством у сфері освіти. У поєднанні із сукупністю кількісних даних та статистикою (стаття 15 додатку до Рекомендації) дослідження та аналіз таких даних про характеристики явища, зокрема на міжнародному рівні,

є першим кроком на шляху до обізнаності та знань про усі форми шахрайства у сфері освіти та їхній постійний розвиток. У цьому контексті можна порекомендувати заохочувати створення мережі — офіційної чи неофіційної — науковців, вищих навчальних закладів, дослідницьких центрів та установ для розслідування шахрайства у сфері освіти на різних рівнях.

Крім того, держави-члени повинні стимулювати застосування міждисциплінарного підходу до досліджень з метою зміцнення культури етики та запобігання шахрайству у сфері освіти. Це питання варто вивчити через призму різних точок зору (правової, соціологічної, економічної, геополітичної тощо). До невичерпного переліку тем, де подальший аналіз та дослідження могли б принести додаткову цінність до зусиль з мінімізування шахрайства у сфері освіти, відносяться наступні: порівняльний аналіз національного законодавства щодо різних видів шахрайства у сфері освіти та його ефективності; порівняльний аналіз основних принципів етичних кодексів у сфері освіти, їхнє ухвалення і практика; економічні та політичні наслідки явища, наприклад, з точки зору втрати прибутку для якісної та правової форм навчання та для інших загальних освітніх послуг, оскільки перенаправлені суми не оподатковуються податком на додану вартість; роль, яку цифровізація може відігравати у боротьбі з шахрайством у сфері освіти; цифрова етика у сфері освіти; з точки зору соціальних наук аналіз попиту на шахрайські освітні послуги шляхом виявлення різних категорій замовників таких послуг (наприклад, хто вони та чому користуються ними), щоб зрозуміти, чи є (і якщо так, то чому) зрушення від отримання справжніх знань до отримання таких офіційних атрибутів освіти, як свідоцтва; роль кодексів честі у мінімізуванні шахрайства з орієнтацією на дистанційне викладання та навчання.

Крім того, також варто проводити дослідження у сфері компаративістики з іншими регіонами, щоб зрозуміти, як різні академічні культури можуть грати роль у просуванні етики у сферу освіти, і відстежувати та виявляти нові тенденції (якщо такі є), а також обмінюватися передовими практиками та набутим досвідом.

14. Міжнародне співробітництво

Усвідомлюючи, що шахрайство у сфері освіти не обмежується державними кордонами, і що воно є загрозою для держав-членів у багатьох аспектах, про що описано у преамбулі до Рекомендації,

міжнародне співробітництво у захисті демократії, законності та якості освіти представляє взаємний інтерес для країн. У контексті платформи ETINED зусилля зі створення культури етики, прозорості та доброчесності у сфері освіти є спільною відповідальністю усіх учасників — відповідальністю, яка також не обмежується державними кордонами.

З цих причин міжнародне співробітництво є ключовим фактором у контролі, розумінні та боротьбі з шахрайством у сфері освіти. Політики та практики, якщо такі існують, знаходяться здебільшого на інституційному та національному рівнях, залишаючи простір для вдосконалення міжнародної координації та діяльності.

Першим кроком на шляху до міжнародного співробітництва є забезпечення постійного та безперервного контролю за явищем шахрайства у сфері освіти та діяльністю шахрайських надавачів освітніх послуг. Другим кроком є форум для обміну інформацією, як-от платформа ETINED, щоб обмінювати інформацією в умовах, де є чітке та спільне зобов'язання щодо етики, доброчесності та прозорості. Контроль та обмін інформацією допомагають, *серед іншого*, сформуванню цілісного уявлення про це явище. Шахрайські надавачі освітніх послуг все частіше працюють на міжнародному ринку та використовують інтернаціоналізацію освіти як можливість максимізувати свій фінансовий прибуток та розширити свій бізнес. Наприклад, шахрайські надавачі освітніх послуг можуть знаходитися в одній країні, а пропонувати свої послуги у багатьох країнах, щоб уникнути правових заходів проти них; вони можуть заявляти про себе як про «міжнародних» надавачів послуг з головними офісами у різних країнах, щоб легітимізувати свою діяльність та знову ж таки уникнути кримінально-процесуального переслідування; вони можуть користуватися відмінностями у національному законодавстві як способом захистити себе шляхом переміщення туди, де законодавчі вимоги вважаються більш толерантними. Обмін інформацією на національному рівні відіграє центральну роль у формуванні цілісного уявлення та розуміння такої діяльності, а також у використанні досвіду інших країн у цій сфері.

Третім кроком є співробітництво. Дані інших держав-членів свідчать про те, що механізм співробітництва може бути дуже корисним у боротьбі з шахрайством у сфері освіти: одним з прикладів є співробітництво з центрами мережі ENIC та між ними у національному та міжнародному контексті, особливо щодо обміну інформацією про шахрайські кваліфікації та фабрики дипломів. Співпраця між різними національними та міжнародними зацікавленими сторонами, які уже працюють у цій

сфері, могла б бути корисною та посилити співробітництво, яке у контексті Рекомендації знаходиться на рівні держав-членів. Крім того, таке співробітництво важливе для забезпечення використання та прийняття таких свідоцтв, як Європейський паспорт кваліфікацій для біженців, які видаються у дійсно міжнародному контексті.

Налагоджені механізми міжнародного співробітництва у сфері освіти також важливі у періоди кризи (такі як нещодавня пандемія Covid-19): шахрайські надавачі освітніх послуг можуть скористатися кризою для зміцнення своїх позицій на ринку, або вона може виступати поштовхом для їхнього бізнесу. Міжнародне співробітництво та обмін інформацією можуть допомогти швидко виявляти таку непрозору діяльність, яка досі може здаватися незрозумілою в одній країні, проте бути чітко визначеною в інших.

Іншим аспектом, де міжнародне співробітництво має важливе значення, є так звані сірі зони, тобто сфери діяльності шахрайських надавачів освітніх послуг, які по суті можуть не бути незаконними (або вважаються незаконними лише в одній державі-члені, а в інших — ні), але які є загрозою для принципів етики, прозорості та доброчесності у сфері освіти. До прикладів відноситься «потаємна акредитація», коли закладу, який не має акредитації в одній країні, вдається отримати її в іншій, і він продовжує пропонувати свої «кваліфікації» в обох країнах; або ситуація, коли надавач послуг, який має законне право функціонувати в одній країні, також пропонує незаконні та відмінні послуги в інших країнах. Обмін інформацією та скоординована діяльність між різними країнами могли б бути вкрай ефективними для запобігання та мінімізування такого явища. Варто також зазначити, що, з одного боку, існують легітимні заклади без акредитації, а з іншого — акредитація не є добровільним етичним стандартом. Міжнародне співробітництво могло б відігравати відповідну роль у забезпеченні якості транснаціональної освіти згідно з «Переглянутим кодексом належної практики при наданні транснаціональної освіти» 2007 року.²⁹

Обмін інформацією та співробітництво між державами-членами має дуже важливе значення, з одного боку, для формування цілісного уявлення про явище, набуття досвіду та стеження за стратегією для запобігання та боротьби з шахрайством у сфері освіти, а з іншого — для переслідування шахрайства у сфері освіти на національному рівні

²⁹ Прийнято Комітетом Лісабонської конвенції у червні 2007 року: www.enic-naric.net/fileusers/73_Revised_Code_of_Good_Practice_TNE.pdf.

шляхом вжиття заходів проти надавачів послуг, які пропонують свої послуги в одній країні, але знаходяться в іншій.

15. Збір даних

Інформація, дані та статистика мають важливе значення для ефективних заходів проти шахрайства у сфері освіти. Результати опитування щодо шахрайства у сфері освіти, проведеного серед членів ETINED (представленого на 3-му пленарному засіданні ETINED у 2019 році) свідчать про те, що системної статистики та кількісних даних щодо явища шахрайства у сфері освіти на національному та міжнародному рівнях майже не існує або вони знаходяться на дуже ранньому етапі. Якщо уявлення про явище кількісно здається дуже чітким, збір даних та статистики щодо різних аспектів шахрайства у сфері освіти, де воно існує, є фрагментованим та обмежується конкретними сферами (наприклад, багато центрів мережі ENIC ведуть архіви з матеріалами про здобуті шахрайські документи про освіту та про фабрики дипломів).

Для формування чіткого уявлення про явище держави-члени повинні сприяти та стимулювати визначення критеріїв, методики та відповідних зацікавлених сторін як учасників, щоб збирати кількісні дані про шахрайство у сфері освіти та шахрайських надавачів освітніх послуг, як це визначено у контексті Рекомендації. Першим кроком є визначення того, які дані потрібно збирати, і співробітництво із зацікавленими сторонами, якщо такі є, які уже стежать за інформацією та даними про шахрайство у сфері освіти, як-от центри в межах мережі ENIC, агентства із забезпечення якості та спеціальні органи й установи, відповідальні за етику та доброчесність у сфері освіти. Можна порекомендувати визначити протокол для обміну такими даними з огляду на їхню конфіденційність, створюючи можливість надавати їх у зведеному вигляді та анонімно.

Збір даних варто здійснювати періодично, щоб отримати чітке уявлення про прогресування цього явища. Іншим кроком може бути обговорення та досягнення консенсусу щодо багатьох загальних критеріїв, які можна використовувати для оцінювання та аналізу даних, що мають значення на національному та міжнародному рівнях, щоб розробити обґрунтовані рішення. Збір даних та аналіз також могли б сприяти виявленню нових тенденцій, щоб мати змогу втрутитися, коли нові види шахрайства у сфері освіти знаходяться на дуже ранньому етапі. Сукупність показників, методика та ідентифікація відповідних зацікавлених сторін може бути основою для порівняння на національному рівні у межах платформи

ETINED. Це забезпечить доступність порівняльних даних в синхронії та діахронії на національному та міжнародному рівнях з метою підвищення обізнаності та розуміння явища, передбачаючи майбутні тенденції та, можливо, запобігаючи й мінімізуючи шахрайство у сфері освіти.

16. Моніторинг

Освіта вкрай вразлива до шахрайства, а відсутність контролю за навчанням стимулює його виникнення. Будь-яка держава, яка не контролює свою сферу освіти, ризикує стати притулком для шахраїв, які торгують своєю продукцією з місцевими та міжнародними клієнтами. У разі успішності таких операцій вони заплямують репутацію усіх систем освіти.

Держави-члени повинні призначити національних доповідачів або створити рівнозначні механізми контролю за шахрайською діяльністю у сфері освіти. Доповідачами повинні бути висококваліфіковані експерти з питань шахрайства у сфері освіти. Метою такого механізму контролю є збір даних про шахрайство у сфері освіти та підготовка щорічного звіту до парламенту та Ради Європи про результати та рекомендації.

Такого роду дані допоможуть Раді Європи сформуванню чіткого уявлення про розповсюдження шахрайства у сфері освіти в окремих державах-членах та у Європі загалом. Відповідно, це дозволить Раді Європи розробити належні законодавчі рекомендації для держав-членів для більш ефективної боротьби з шахрайством.

Мережа ENIC була заснована у 1994 році рішенням Комітету міністрів Ради Європи та Регіональним комітетом ЮНЕСКО для Європи з метою вжиття заходів, що стосуються академічної доброчесності та мобільності, зокрема, збору інформації. Повноваження та унікальна роль офісів мережі ENIC у державах-членах роблять їх придатними для ключової ролі у зборі даних про шахрайських надавачів освітніх послуг.³⁰ Однак заходи для цього механізму контролю можуть відрізнитися між державами-членами внаслідок різноманітності правових систем та систем правління (наприклад, федералізм).

³⁰ Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабон, 1997 рік), Рада Європи (ETS № 165).

17. Оцінювання та огляд

Шахрайство у сфері освіти не є новим явищем. Історичні хроніки підтверджують той факт, що як тільки були засновані перші університети у Європі в середні віки, відповідно процвітала й корупція, «продаж» кваліфікацій та фальсифікація документів. Проте це давнє явище постійно приймає нові форми та створює нові загрози; воно безперервно розвивається, користуючись широким охопленням мережі та технологічних інновацій для пристосування до мінливого освітнього ландшафту.

Держави-члени повинні регулярно оцінювати ефективність та узгодженість їхніх дій у цій сфері та ідентифікувати національних зацікавлених сторін, що беруть участь у процесі. Це можна робити у вигляді самооцінювання на національному рівні. Різні аспекти шахрайства у сфері освіти, наведені у Рекомендації, можна також розглядати як спосіб самооцінювання та аналізу ситуації на національному рівні, виявлення сильних сторін, якими можна обмінюватися з іншими країнами, та слабких сфер, де є місце для подальшого вдосконалення до більш ефективних політик та практики. Така діяльність може також сприяти виявленню передових практик та набутого досвіду, обмін якими може бути корисним для інших країн, що зіштовхнулися з подібними проблемами.

Результати оцінювання будуть актуальними для розробки та переоцінки стратегій і політик, за потреби, з метою підвищення якості національних стратегій та їхньої ефективності і здатності адаптуватися до мінливого ландшафту шахрайства у сфері освіти та шахрайських надавачів освітніх послуг.

Необхідно також провести огляд шляхом обміну інформацією, практиками та набутим досвідом з іншими державами-членами. Така форма обміну інформацією, що має безпосередні зв'язки з міжнародним співробітництвом (стаття 14 додатку до Рекомендації), може також бути корисною для адаптування стратегій і політик з метою виявлення та протидії новим тенденціям і явищам, пов'язаним з шахрайством у сфері освіти, коли вони перебувають у зародковому стані.

Платформа ETINED повинна слугувати форумом для обміну інформацією щодо оцінювання та огляду освітніх політик і практик на основі прозорості, довіри та поваги до конфіденційності теми. Можна також випробувати форми підтримки колег серед держав-членів у межах платформи як метод стимулювання та покращення таких практик.

Агенти з продажу видань Ради Європи

БЕЛЬГІЯ/BELGIQUE

La Librairie Européenne —
Європейська книгарня
Рю дьо Льорм, 1,
BE-1040, БРЮССЕЛЬ
(Rue de l'Orme, 1, BE-1040 BRUXELLES)
Тел.: + 32 (0) 2 231 04 35
Факс: + 32 (0) 2 735 08 60
Електронна адреса: info@libeurop.eu
http://www.libeurop.be

«Жан де Ланнуа/ДіЕл Сервісиз»
(Jean De Lannoy/DL Services)
через «Мішот Веахаусіз» (Michot Warehouses)
Бергенсе стеевев, 77,
Шосе де Монс,
BE-1600, СІНТ-ПІТЕРС-ЛЕУВ (Bergense steenweg 77, Chaussée
de Mons, BE-1600 SINT PIETERS LEEUW)
Факс: + 32 (0) 2 706 52 27
Електронна адреса: jean.de.lannoy@dl-servi.com
http://www.jean-de-lannoy.be

КАНАДА

«Ренюф Паблішін Ко. Лтд.»
(Renouf Publishing Co. Ltd.)
22-1010, вул. Політек,
КАНАДА-ОТТАВА, ОНТАРІО, К11 9J1 (
22-1010 Polytek Street, CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1)
Тел.: + 1 613 745 2665
Факс: + 1 613 745 7660
Безкоштовний номер телефону: (866) 767-6766
Електронна адреса: order.dept@renoufbooks.com
http://www.renoufbooks.com

ФРАНЦІЯ

Будь ласка, звертайтеся
безпосередньо до / Merci de
contacter directement
Видавництва Ради Європи/Éditions du
Conseil de l'Europe
F-67075 СТРАСБУРГ Седекс
(F-67075 STRASBOURG Cedex)
Тел.: + 33 (0) 3 88 41 25 81
Електронна адреса: publishing@coe.int
http://book.coe.int
«Лібрері Клебер» (Librairie Kléber)
1, рю де Франк-Буржуа,
F-67000, СТРАСБУРГ
(1, rue des Franks-Bourgeois, F-67000 STRASBOURG)
Тел.: + 33 (0) 3 88 15 78 88
Факс: + 33 (0) 3 88 15 78 80
Електронна адреса: librairie-kleber@coe.int
http://www.librairie-kleber.com

НОРВЕГІЯ/NORVÆGE

Академіка (Akademika)
Поштова скринька 84, Бліндєрн
NO-0314, ОСЛО (Postboks 84 Blindern, NO-0314 OSLO)
Тел.: + 47 2 218 8100
Факс: + 47 2 218 8103
Електронна адреса: support@akademika.no
http://www.akademika.no

ПОЛЬЩА/POLOGNE

АТ «Арс Полона» (Ars Polona JSC)
вул. Оброньцув, 25,
PL-03-933, ВАРШАВА (25 Obrońcow Street, PL-03-933
WARSZAWA)
Тел.: + 48 (0) 22 509 86 00
Факс: + 48 (0) 22 509 86 10
Електронна адреса: arspolona@arspolona.com.pl
http://www.arspolona.com.pl

ПОРТУГАЛІЯ

«Марка Лда» (Marka Lda)
Руа дос Коейрус, 61-3,
PT-1100-162, ЛІСАБОН (Rua dos Correiros 61-3, PT-1100-162
LISBOA)
Тел.: 351 21 3224040
Факс: 351 21 3224044
Електронна адреса: apolo.clientes@marka.pt
www.marka.pt

ШВЕЙЦАРІЯ/SUISSE

«Планетіс Карл» (Planetis Sàrl)
16, шмен де Па,
CH-1273, АРЗБЕ (16, chemin des Pins, CH-1273 ARZIER)
Тел.: + 41 22 366 51 77
Факс: + 41 22 366 51 78
Електронна адреса: info@planetis.ch

СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО/ROYAUME-UNI

Видавнича компанія «Вільямс Лі»
(Williams Lea TSO)
18 Централ Авеню,
Сент-Ендрюс Бізнес Парк,
Норвіч, NR7 0HR,
Сполучене Королівство (18 Central Avenue, St Andrews
Business Park, Norwich, NR7 0HR, United Kingdom)
Тел. +44 (0)333 202 5070
Електронна адреса: customer.services@tso.co.uk
http://www.tsoshop.co.uk

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ ТА КАНАДА/ÉTATS-UNIS et CANADA

«Манхеттен Паблішін Ко» (Manhattan Publishing Co)
670 Вайт Плейнс Роуд, США-10583, СКАРСДЕЙЛ, НЬЮ-ЙОРК
(670 White Plains Road, USA-10583 SCARSDALE, NY)
Тел.: + 1 914 472 4650
Факс: + 1 914 472 4316
Електронна адреса: coe@manhattanpublishing.com
http://www.manhattanpublishing.com

Рекомендація CM/Rec(2022)18 про боротьбу з шахрайством у сфері освіти розглядає необхідність спільного європейського підходу до етики, доброчесності та прозорості в освіті. У ній наведені рекомендації щодо чотирьох напрямків, пов'язаних із шахрайством у сфері освіти: запобігання, кримінальне переслідування, міжнародне співробітництво та контроль.

Освіта розуміється у ширшому сенсі з усіма заходами, вказаними у тексті, що застосовуються для отримання до неї доступу, а також усіма рівнями та формами — стаціонарної та дистанційної освіти — починаючи з дошкільної і закінчуючи вищою освітою, зокрема, професійно-технічною та безперервною освітою.

Рекомендація та пояснювальний меморандум містять визначення шахрайства у сфері освіти, плагіату та різних видів надавачів шахрайських документів, таких як «фабрики» дипломів, акредитацій та віз, а також банки письмових робіт.

www.coe.int

Рада Європи — це провідна правозахисна організація континенту. До її складу входять 46 держав-учасниць, включаючи всіх членів Європейського Союзу. Усі держави-учасниці Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини — договір щодо захисту прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини контролює виконання Конвенції в державах-учасниках.

штрихкод:
9789287192813

<http://book.coe.int>
ISBN 978-92-871-9281-3 (PDF)
€5/US\$10

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE